

Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020–2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat	3
1.2 Toimintaympäristön muutokset	4
2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain	5
2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöressurssien riittävydestä	7
2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä	8
3 Ohjelmakauden 2020-2024 painopistealueet	8
3.1 Viranomaisyhteistyö	9
3.2 Yhteistyö toimijoiden kanssa.....	10
3.3 Arviointi- ja ohjauskäynnit	10
3.4 Varautuminen	10
4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet	11
5 Henkilöstön koulutus	11
6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	12
6.1 Sähköinen asiointi.....	12
7 Valvonnan maksullisuus	13
8 Viestintäsuunnitelma	13
9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu	14
10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	14

LIITTEET

- Liite 1 Elintarvikevalvontasuunnitelma
- Liite 2 Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma
- Liite 3 Tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
- Liite 4 Suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläinlääkäripalveluista

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi. Helsingissä ympäristöterveydenhuollon tehtävistä vastaa Helsingin kaupungin kaupunkiympäristötoimialan ympäristöpalvelut, jossa kyseisiä tehtäviä hoidetaan sekä elintarviketurvallisuusyksikössä että ympäristöterveysyksikössä.

1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon laeissa on velvoitettu valtion keskusvirastoja laatimaan toimialalleen valtakunnalliset ohjelmat ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisuuden, laadun ja maksullisuuden kehittämiseksi. Kyseiset voimassaolevat velvoitteet on säädetty elintarvikelain (23/2006) 47 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 8 §:ssä, terveydensuojelulain (763/1994) muutoksen (942/2016) mukaisessa 4 a §:ssä ja tupakkalain (549/2016) 83 §:ssä. Vastuuvirastot ovat Ruokavirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Kunnan valvontasuunnitelmaveloitteesta on säädetty elintarvikelain 48 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain 10 §:ssä, terveydensuojelulain 6 §:ssä ja tupakkalain 84 §:ssä.

Mainittujen valtakunnallisten ohjelmien lisäksi kyseisten keskusvirastojen tulee laatia ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma, joka on viimeksi laadittu vuosille 2020–2024.

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmille asetettuja vaatimuksia kevennettiin elintarvike- ja terveydensuojelulain muutosten myötä 1.1.2017 lähtien. Valtioneuvoston asetukset kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) sekä ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011) kumottiin. Kunnan valvontasuunnitelmassa on edel-

leen otettava huomioon valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma, mutta valvontasuunnitelmaa ei enää tarvitse tarkastaa vuosittain vaan tarvittaessa.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Vastaavasti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma, jossa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä tupakka- ja lääkelain mukaista valvontasuunnitelmaa koskevat veloitteet ovat pysyneet ennallaan.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan valvontasuunnitelma toimii kunnassa valvonnan suunnittelun työvälineenä, joten siihen on tarkoituksenmukaista sisällyttää valvontaan kuuluvia ja sitä tukevia asioita, kuten:

- valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- koulutussuunnitelma
- tarkastusten suunnittelu ja toteutus
- valvonnasta perittävät maksut
- näytteenottosuunnitelmat
- laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu
- valvonnan painopisteet
- valvontahankkeet
- häiriötilannesuunnitelma sekä
- viestintäsuunnitelma.

Näistä osan voi toteuttaa omina erillisinä suunnitelmina.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Helsingin kaupungin organisaatiomuutoksen myötä on 1.6.2017 lähtien ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoidettu kaupunkiympäristötoimialan palvelut ja luvat-palvelukokonaisuuden ympäristöpalveluissa. Lainsäädännön tarkoittamana valvontaviranomaisena toimii kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Jaoston toimivallan delegointipäätös on tehty organisaatiomuutoksen yhteydessä.

Ympäristöterveydenhuollon siirto maakuntien vastuulle ei toteutunut maakunta-uudistuksen kaaduttua. Ympäristöterveydenhuollon aseman selvittäminen osana maakuntaratkaisua sisältyy myös Rinteen hallituksen ohjelmaan. Tarkempi aikataulu ja selvittämistapa eivät ole toistaiseksi tiedossa. Vastuuministeriöiden (sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö) tavoitteena on koko maan tasolla ollut nykyistä isommat valvontayksiköt, eli kasvattaa valvontayksiköiden kokoa nykyisestä vähintään 10 henkilötyövuodesta.

Elintarvikelain muutoksen myötä ensisaapumisvalvonta on siirtymässä valtiolta kunnan vastuulle vuonna 2020. Harmaan talouden torjuntaan on tulossa uusia keinoja, kun tietojenvaihto eri viranomaisten välillä helpottuu ja elintarvikealan toimijan luotettavuus voidaan selvittää. Lakimuutos tulee toteutuessaan mahdollistamaan myös kotona toimivien elintarvikehuoneistojen tarkastuksen, mikä ei nykyisen lain mukaan ole ollut mahdollista kotirauhaa koskevien tulkintojen vuoksi. Vaatimukseen kirjallisesta omavalvontasuunnitelmasta on myös joltain osin tulossa helpotuksia.

Ruokavirasto on päivittämässä elintarvikehuoneistoja koskevan riskiluokitusohjeen, jossa on määritelty suositeltu kohteiden tarkastustiheys. Ohjetta on sovellettu vuoden 2017 alusta lähtien elintarvikevalvontasuunnitelmaan. Tarkemmat muutokset eivät vielä ole tiedossa, eikä niitä voida ottaa huomioon vuoden 2020 valvonnan suunnittelussa.

Terveysuojelulain muuttamisen myötä terveysuojelulain mukaisesta ilmoitusmenettelystä poistettiin kunnallisen viranomaisen velvollisuus tehdä päätös ilmoituksen johdosta. Lisäksi terveysuojelulain ilmoitusmenettelyä täsmennettiin vastaamaan muuta ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöä. Talusveden laatua ja valvontaa koskevia säännöksiä muutettiin juomavesidirektiiviin tehtyjen muutosten täytäntöönpanoksi. Lisäksi säännöksiä kevennettiin poistamalla vaatimus kunnan viranomaisen hyväksynnästä pieniltä talusvettä toimittavilta laitoksilta siirtämällä ne ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Eläinsuojelulainsäädännön uudistusta on valmisteltu useita vuosia ja uuden eläinten hyvinvointilain piti tulla voimaan vuonna 2019. Lain voimaantulo kuitenkin lykääntyi maakuntauudistuksen kariuduttua. Hyvinvointilaki tulee mahdollisesti eduskuntakäsittelyyn vuonna 2021 ja siihen sisältynee vaatimus koirien tunnistusmerkinnästä. Lain muista uusista velvoitteista ei ole tarkempaa tietoa.

2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain

Ympäristöterveydenhuollon valvonta kuuluu ympäristöpalveluissa ympäristöterveysyksikön ja elintarviketurvallisuusyksikön tehtäviin. Kaupunkiympäristötoi-

mialan hallinto tuottaa valvonnan tarvitsemia tukipalveluja, kuten ICT-, hallinto- ja oikeuspalvelut sekä sihteeripalvelut.

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii elintarvikelain mukaisista tehtävistä, eläinsuojelu-, eläintauti- ja eläinlääkintähuoltolain mukaisista tehtävistä sekä talousveden valvonnasta. Ympäristöterveysyksikkö huolehtii tupakka- ja lääkelain mukaisista valvontatehtävistä sekä terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä lukuun ottamatta talousveden valvontaa. Elintarviketurvallisuusyksikkö muodostuu kolmesta tiimistä (elintarvikevalmistus ja eläinsuojelu, myymälät, ravintolat) ja ympäristöterveysyksikkö kahdesta tiimistä (asumisterveys ja terveydensuojelu).

Elintarviketurvallisuus- ja ympäristöterveysyksiköillä arvioidaan vuonna 2020 olevan käytettävissä henkilöstöresursseja (1 htv = 220 htpv) koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan 65 htv alla esitetyn mukaisesti (Taulukko 1). Aikaisemmasta poiketen henkilöstövoimavaroihin on merkitty 2 htv sihteerien työpanosta, joka hoidetaan hallinto- ja tukipalveluista. Suunnitellut ja toteutuneet resurssit kirjataan myös valtakunnalliseen VYHA-järjestelmään.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan henkilöstövoimavarat henkilötyövuosina Helsingissä vuonna 2020. ETU = elintarviketurvallisuusyksikkö, YTY = ympäristöterveysyksikkö.

Toimiala	ETU	YTY	Yhteensä	Valvottavien toimintojen määrät
Elintarvikevalvonta	33,6	0	33,6	6082
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0	3,9*	3,9	1231
Terveydensuojelun valvonta	1,0	21,1**	22,1	2825
Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvonta	3,4	0	3,4	39***
Toimistosihteerit (hallinto- ja tukipalvelut)			2	
Yhteensä	38	25	65	

*Osa resurssista kohdistuu asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä kohteet sisälly valvottavien toimintojen määrään.

**Osa resurssista kohdistuu asunnontarkastukseen, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä asunnot sisälly valvottavien toimintojen määrään.

***Ammattimaisen tai laajamittaisen eläintenpitopaikkojen lukumäärä. Suurin osa valvonnasta tehdään epäilyilmoitusten perusteella yksityisten henkilöiden eläintenpitoon.

Tarkempi kuvaus valvontahenkilöstön riittävydestä ja sen pätevyydestä on liitteenä olevissa toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristöpalveluiden käytettävissä olevista ympäristöterveydenhuollon valvontavoimavaroista on muista tehtävistä johtuen mahdollista irrottaa vain osa nimenomaan suunnitelmallista valvontaa varten.

2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöressurssien riittävydestä

Elintarvikevalvonnan riskiperusteinen tarkastustarve perustuu Ruokaviraston riskiluokitusohjeeseen, jota on sovellettu vuoden 2017 alusta lähtien. Valtakunnallisen VATI-järjestelmän myötä Helsingin elintarvikevalvontakohteiden luokittelu on muuttunut, mikä vaikeuttaa resurssitarpeen arviointia. Aikaisemman valvontakohteiden kokonaismäärän sijasta käytetään valvottavia toimintoja. Esimerkiksi myymälässä, joka varastoi ja maahantuo itse elintarvikkeita, on kolme valvottavaa toimintoa ja näiden valtakunnalliset tarkastustiheydet voivat vaihdella kerran vuodessa esim. joka kolmas vuosi tarkastettavaan. Helsingissä on VATIn luokiteltavan mukaan 6082 valvottavaa toimintoa, joihin pitäisi tehdä 3379 riskiperusteista tarkastusta. Helsingissä on vähintään neljän tarkastajan resurssivaje, kun ottaa huomioon nykyisen tarkastustoteuman (2900 riskiperusteista tarkastusta) ja tarkastustarpeen. Uudet kauppakeskukset (esim. Triplan 70 elintarvikehuoneisto) ja elintarvikelain muutoksen myötä kunnan vastuulle siirrettävä ensisaapumisvalvonta lisäävät resurssitarvetta.

Tupakka- ja lääkelain suunnitelmalliseen valvontaan voidaan käyttää 2,3 htv vuonna 2020.

Terveydensuojelun suunnitelmallisessa valvonnassa kohteiden tarkastustiheys määräytyy jatkossa Valviran ohjeistuksen mukaisesti aiemmasta poiketen kohde- ja kohdetyyppikohtaisen riskinarvion perusteella, ei käytettävissä olevien resurssien perusteella. Tämä toimintatapamuutos tulee merkittävästi nostamaan suunniteltuja tarkastusmääriä henkilöstöressurssien pysyessä ennallaan. Terveydensuojelun suunnitelmallista valvontaa siis suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskinarviointi on jatkuvaa ja riskin suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne, laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys.

Eläinlääkintähuoltolain edellyttämä perusterveydenhoito hoidetaan Helsingin yliopiston eläinsairaalan toimesta ostopalveluna. Eläinsuojeluvalvonnassa suurin osa resursseista kohdistuu epäilyn mukaisiin tarkastuksiin, joita tehdään noin 300 vuosittain. Ympäristöpalvelut sai vuonna 2019 uuden valvontaeläinlääkärin viran, mikä korjasi merkittävästi eläinsuojelu- ja eläntautivalvonnan resursseja.

2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä

Henkilöresurssivajausta kompensoimaan on käytetty voimakkaan priorisoinnin lisäksi useita kehittämistoimenpiteitä, joista eräitä on lueteltu seuraavassa.

Valvonnan suunnitelmallisuus ja kohdekohtainen riskiluokitus

Valvonnan laadun parantamiseksi on laadittu kohdetyyppikohtaisia ohjeita ja lomakkeita valvontaa varten. Suunnitelmallisuuteen kuuluu myös riskiluokitus, joka on tehty elintarvikevalvontakohteiden osalta kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Tämä mahdollistaa riskialttiisiin ja mahdollisesti huonommin hoidettuihin kohteisiin painotetun valvonnan. Riskinarvioinnin edistämistä on jatkettu myös terveydensuojelun puolella kaikkia kohdetyyppejä koskien.

Laadun kehittäminen

Helsinki on yhdessä Espoon, Hyvinkään, Keski-Uudenmaan, Porvoon ja Vantaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa ottanut käyttöön valtakunnallisen yksityisen palveluntarjoajan kehittämän laatu järjestelmän (LaatuNet). Järjestelmä otetaan käyttöön vähitellen vuosien 2020-2024 aikana.

Ympäristöpalveluilla on sektorikohtaiset toimintaohjeet muun muassa ilmoitusten käsittelystä, tarkastuksen tekemisestä, näytteenotosta ja toimenpidepyyntöjen käsittelystä. Näitä uudistetaan jatkuvana toimintana tarpeen mukaan ja auditointien havaintojen perusteella.

Delegointi ja ilmoitusten käsittelyjen keventäminen

Organisaatiomuutoksen myötä ympäristöpalveluiden kaikki delegointipäätökset on tarkistettu. Delegointien myötä toiminta on virtaviivaistunut ja nopeutunut. Delegointipäätöksiä tarkastetaan elintarvikelain muutoksen myötä.

Valvonnan tehostaminen

Terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa on jatkettu sähköisten työvälineiden ja tarkastuslomakkeiden hyödyntämisen edistämistä. Tupakka- ja lääkelain mukaisessa valvonnassa digitaalisten työvälineiden käyttö on jo merkittävässä roolissa.

3 Ohjelmakauden 2020-2024 painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2020-2024 teemaksi on valittu yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Näitä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen.

Yhdenmukainen valvonta sisältää valvonnan laadun parantamisen. Uudellamaalla ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden välinen yhteistyö tiivistyi jo Sipilän hallituksen maakuntauudistuksen valmistelutyön yhteydessä. Yhteistyötä on sovittu jatkettavan yhdenmukaistamalla laadunhallintaa ja valvontasuunnitelmia. Kuudella Uudenmaan valvontayksiköllä on yhteinen sähköinen laadunhallintajärjestelmä Laatunet. Valvontasuunnitelmakauden aikana tavoitellaan valvontasuunnitelmien yhdenmukaistamista, vertailtavuuden paranemista ja vähitellen myös yhteisiä toiminta- ja laatuavoitteita. Niiden myötä yksittäisen valvontayksikön tehokkaat sekä laadukkaat toimintatavat on helpompi tunnistaa ja ottaa käyttöön myös muissa valvontayksiköissä.

3.1 Viranomaisyhteistyö

Ympäristöpalvelut on tiivistänyt kaupungin sisäistä yhteistyötä rakennusvalvonnan kanssa ja ottanut käyttöön Lupapisteiden lausuntojen antamisessa, jotta esimerkiksi uusia elintarvikehuoneistoja tai päiväkoteja suunniteltaessa elintarvikelain ja terveydensuojelulain vaatimukset huomioitaisiin mahdollisimman hyvin jo suunnitteluvaiheessa. Myös elintarvikehuoneistoille tiloja ja alueita vuokraavien tahojen (alueiden käyttö, Helsingin tukkutori) kanssa on sovittu elintarvikelainsäädännön vaatimusten huomioimisesta jo sopimusvaiheessa. Elintarvikepetoksiin liittyvää yhteistyötä poliisin ja veroviranomaisen kanssa tiivistetään elintarvikelain muutoksen myötä.

Helsingin poliisi on perustanut eläimiin kohdistuvien rikosten tutkintaryhmän vuonna 2018. Eläinsuojeluvalvonnassa kehitetään yhteistyötä poliisin tutkintaryhmän kanssa erityisesti vaikeiden ja pitkittyneiden eläinsuojelutapausten käsittelyssä.

Terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan osalta yhteistyötä viranomaisten (mm. pelastuslaitos, rakennusvalvonta, työsuojelu, poliisi, tulli) kesken on lisätty merkittävästi viime vuosien aikana ja yhteistyö tulee jatkossa tiivistymään entisestään edistäen samalla valvonnan vaikuttavuutta.

Uudenmaan valvontayksiköillä on seuraavat säännöllisesti järjestettävät tapaamiset: ympäristöterveydenhuollon johtajat, elintarvikevalvojat, laitosvalvojat, terveydensuojelu ja valvontaeläinlääkärit. Tapaamisissa sovitaan yhteisistä toimintavoista ja käsitellään ajankohtaisia valvonta-asioita.

3.2 Yhteistyö toimijoiden kanssa

Ympäristöpalvelut järjestää säännöllisiä tapaamisia elintarvikealan ketjutoimijoiden ja esimerkiksi Messukeskuksen kanssa, joissa käydään läpi valvontatuloksia, toimintaan liittyviä vaatimuksia ja lainsäädäntömuutosten vaikutuksia. Lisäksi ympäristöpalvelujen elintarviketarkastajat kouluttavat tapahtumien infotilaisuuksissa (esim. Maailma kylässä, Flow) tapahtumiin osallistuvia elintarvikealan toimijoita. Elintarviketurvallisuusyksikön henkilöstö toimii kouluttajana NewCon uusien yrittäjien tilaisuuksissa ja esimerkiksi hotelli- ja ravintola-alan oppilaitoksissa. Elintarvikealan toimijoiden käyttöön on ilmaisia omavalvontasuunnitelmalleja kuten ravintoloiden, myymälöiden ja ulkomyyntien omavalvonta, jotka ovat saatavissa kaupungin internet-sivuilta. Lisäksi on tehty selkokielisiä ohjeita mm. lihan alkuperämaan ilmoittamisesta, pakkausmerkinnöistä ja vesikanistereiden puhdistamisesta ulkomyyntitoiminnassa.

Terveydensuojelun puolella yhteistyötä tehdään tiiviisti muun muassa Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa päiväkotien ja koulujen valvontaan liittyvissä asioissa sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa muun muassa uimarantojen, uimahallien, liikuntatilojen ja nuorisotalojen osalta. Ympäristöterveysyksikkö on myös edustettuna lukuisissa moniammatillisissa säännöllisesti kokoontuvissa sisäilmatyöryhmissä.

3.3 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirastot toteuttavat ympäristöterveydenhuollon lakeihin perustuen valvontaa, ohjausta ja arviointia, jonka yhtenä toteuttamistapana ovat valvontayksiköihin kohdentuvat arviointi- ja ohjauskäynnit. Käynneillä keskitytään arvioimaan valvontayksiköiden toimintaa samalla ohjaten ja tukien valvontayksiköitä toiminnassaan. Näiden käyntien avulla lisätään myös aluehallintovirastojen tuntemusta oman alueensa valvontayksiköiden toiminnasta. Kokonaisuudessaan käyntien vaikutuksesta valvonnan vaikuttavuuteen saadaan tarkempaa tietoa vasta seuraavalla arviointikierröksellä. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, milloin seuraava arviointi- ja ohjauskäynti kohdistuu Helsingin kaupungin ympäristöpalveluihin.

3.4 Varautuminen

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa poikkeusoloja, häiriötilanteita ja erityistilanteita varten on viimeksi päivitetty vuonna 2018 säteilyvaaraohjeiden osalta.

Suunnitelmaan sisältyviä ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvia lukuja ovat

- Elintarvikkeisiin liittyvät vaaratilanteet
- Ruokamyrkytykset ja talousvesiepidemiat
- Helposti leviävät eläintaudit
- Uimaveden saastuminen
- Säteilyvaaratilanteet
- Kriisiviestintäohje

Ympäristöpalvelut osallistuu aktiivisesti aluehallintoviraston ja mahdollisten muiden tahojen järjestämiin valmiusharjoituksiin ja koulutuksiin. Talousvesiepidemioihin varautumista harjoitellaan säännöllisesti HSY Veden sekä Espoon ja Vantaan terveysuojeluviranomaisten kanssa. Lakisääteisen ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitysryhmän kokoonpano on viimeksi vahvistettu 17.5.2019. Ryhmää johtaa elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö ja siinä ovat edustettuina ympäristöpalvelut ja viestintä/kaupunkiympäristö, sote-toimialan epidemiologinen toiminta sekä HSY Vesi.

Eläintautivalvonnassa varaudutaan erityisesti afrikkalaisen sikaruton ja lintuinfluenssan varalta. Yksi valvontaeläinlääkäreistä on valmiuseläinlääkäri, joka osallistuu valtakunnallisiin koulutuksiin. Vuonna 2020 osallistutaan alueelliseen eläintautivalmiusharjoitukseen.

4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet

Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika vaihtelevat eri ympäristöterveydenhuollon osa-alueilla.

Myös valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheyssuositukset vaihtelevat eri osa-alueilla. Kyseiset asiat on kuvattu tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

5 Henkilöstön koulutus

Pätevyys varmistetaan aina uutta henkilöä rekrytoitaessa ottaen huomioon sektorilakikohtaiset pätevyysvaatimukset ja sisäiset erityistarpeet. Vakituinen henkilöstö osallistuu säännöllisesti täydennyskoulutukseen ja osaamisen kehittämiseen kannustetaan. Koulutukseen varataan riittävästi määrärahoja, jotta täydennyskoulutusvelvoite täyttyy.

Vuosittaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa esimies arvioi jokaisen työntekijän kanssa osaamisen tason sekä edellisenä vuonna toteutuneen koulutuksen ja kehityksen. Tulos- ja kehityskeskustelussa sovitaan kehityssuunnitelma yksilökohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön aktiivisuus myös omaehtoiseen kouluttautumiseen on suuri ja jatkokoulutukseen on kannustettu. Ammatillisen täydennyskoulutuksen lisäksi suoritetaan jatkuvasti useita jatko-opintoja sekä ammattikorkeakoulussa että yliopistossa. Suoritettuja jatko-opintoja ovat esimerkiksi ympäristötekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, elintarviketieteen maisterin tutkinto ja hygieenikotutkinto.

6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

Valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmähanke VATI on korvannut kuntien nykyisin käyttämät ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmät vuoden 2019 alusta lähtien. VATI tuli käyttöön erittäin keskeneräisenä ja ilman kunnollista testausta ja on järjestelmänä edelleen puutteellinen ja työläs.

Vuonna 2019 ympäristöpalveluissa on käytetty laskutuksen vuoksi rinnan Digian Tarkastaja-järjestelmää. Tarkastaja-järjestelmän vuotuiset käyttö- ja ylläpitokulut ovat noin 50 000 € ja sillä on ollut ympäristöpalveluissa runsaat 60 käyttäjää. Valvontaeläinlääkäreillä on muuta ympäristöterveydenhuoltoa pidempään tarve käyttää Tarkastaja-järjestelmää, koska valtakunnallinen eläinsuojelu- ja eläintautitietojärjestelmä on vasta suunnitteluvaiheessa. Resursseja runsaasti vaativasta kahden tietojärjestelmän rinnakkaiskäytöstä on tarkoitus luopua heti, kun laskutus saadaan integroitua VATiin.

Helsinki osallistuu jatkossakin aktiivisesti VATin ja mahdollisen valvontaeläinlääkäreiden tietojärjestelmän kehitystyöhön.

6.1 Sähköinen asiointi

Elintarvikehuoneistojen rekisteröinti-ilmoitukset ja toimijanvaihdosilmoitukset voi tehdä Helsingin kaupungin yhteisen sähköisen asiointipalvelun kautta. Ilmoituksesta noin 40% tulee sähköisen asioinnin kautta. Vuonna 2020 on tarkoitus siirtyä käyttämään valtakunnallista ILPPA-järjestelmää, jos sen käyttöönotto etenee odotetusti. ILPPA-järjestelmän kautta on mahdollista tehdä myös terveydensuojelulain mukaiset ilmoitukset. Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen hakemukset sekä tukkumyyntipaikkojen ilmoitukset voi tehdä Valviran ylläpitämän sähköisen järjestelmän kautta.

Tapahtumien elintarvikemyyntiin liittyvät tiedottamiset on myös mahdollista tehdä sähköisen asiointin kautta, eikä tähän ole odotettavissa vielä valtakunnallista lomaketta. Myös ruokamyrkytyspäilyjen ilmoittamiseen on toistaiseksi oma sähköinen lomake. Elintarvikenäytteenottoon omana kehitystyönä laadittu sähköinen näytteenottolomake integroidaan VATiin erillishankkeena.

Ympäristöpalveluiden asiantuntijat osallistuvat aktiivisesti myös valtakunnallisten sähköisten lomakkeiden kehittämiseen, jotta VATissa huomioitaisiin mahdollisimman hyvin valvontayksikön tarpeet. VATin myötä tulevaisuudessa muun muassa mobiililyöskentely (tarkastuskertomusten laatiminen kohteessa) toivottavasti helpottuu merkittävästi, kun sähköiset lomakkeet korvaavat vielä nykyisin käytössä olevia lomakkeita.

7 Valvonnan maksullisuus

Toiminnan tehostuminen ja etenkin lakisääteisten maksujen yleistyminen on näkynyt maksutulojen lisääntymisenä, mutta vuosittaiset valvontatulot eivät ole vertailukelpoisia muun muassa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Ympäristöterveydenhuollon taksa on kaupungin internetsivuilla ja se päivitetään säännöllisesti.

8 Viestintäsuunnitelma

Ympäristöpalveluiden viestintätehtäviä hoitaa toimialan viestintäpalvelut, joka vastaa ajankohtaistiedottamisesta, ympäristö- ja lupajaoston päätöksenteosta tiedottamisesta, verkkosivujen ylläpidosta ja kehittämisestä, julkaisujen, oppaiden ja esitteiden tuottamisesta, erityistilanteiden viestinnän suunnittelusta ja viestintävalmiuksien ylläpidosta, projekteille annettavasta viestintätuesta, aineistopankin ylläpidosta sekä median ja sosiaalisen median seurannasta.

Kaupungin yhteisellä hel.fi –sivustolla on kuvattu keskeisin toimialaan liittyvä toiminta ja palvelut kuntalaisille ja yrityksille.

Ympäristöpalveluissa on neuvontapuhelinnumerot elintarvikkeisiin, asumisterveyteen ja eläinsuojeluun liittyviin kysymyksiin. Ajankohtaisista aiheista viestitään myös sosiaalisen median kautta. Palautteisiin ja kysymyksiin vastataan kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä sekä edelleen myös ympäristöpalveluiden yleisen sähköpostin kautta.

9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu

Laboratoriotutkimukset tehdään Metropolilab Oy:n laboratoriossa, jolla on Ruokaviraston myöntämä hyväksyntä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisten analyysien tekemiseen. Ympäristöpalveluilla on Metropolilab Oy:n kanssa laboratoriopalveluista sopimus, joka on kilpailutettu vuonna 2019 ja voimassa 3 vuotta yhden vuoden optiomahdollisuudella.

Metropolilab vastaa myös erityistilanteissa tehtävistä laboratoriotutkimuksista.

10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Vuotta 2018 koskevat arvioinnit on toimitettu Etelä-Suomen aluehallintovirastoon VYHA-järjestelmän kautta. Arvioinnit vuoden 2019 valvontasuunnitelman toteutumisesta lähetetään maaliskuun 2020 loppuun mennessä Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Arvioinnin sisältö perustuu Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman ohjeisiin sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamiin ohjeisiin. Arviointituloksilla ja valvonnasta saaduilla kokemuksilla on keskeinen merkitys seuraavia valvontasuunnitelmia laadittaessa.

Helsingin elintarvikevalvontasuunnitelma 2020–2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	4
3 Valvonnan painopistealueet, valvontakohteet, riskinarviointi ja tarkastusmäärät	5
3.1 Valvontakohteet.....	5
3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys	5
3.3 Elintarvikevalvonnan painopistealueet	6
4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika	8
5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	9
6 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	10
6.1 Elintarvikevälikkeiden epidemioiden selvittäminen.....	10
6.2 Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot.....	10
7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	10

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2020

LIITE 2 Suunnitelmalliset näytteet vuonna 2020

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on elintarvikelain (23/2006, muutos 352/2011) 48 §:n perusteella tehty Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvontasuunnitelma vuosille 2020–2024. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalvelujen suorittamaa elintarvikevalvontaa ja sisältää eriteltynä suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan.

Elintarvikevalvonta toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassaolevien elintarvikevalvontaa koskevien EY-säännösten ja kansallisten säännösten mukaisesti.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Helsingin elintarvikevalvontasuunnitelmassa on otettu soveltuvin osin huomioon Ruokaviraston laatima elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2020-2021 (VASU). Valtakunnallisina painopisteinä ovat valvonnan toimenpiteiden loppuunsaattaminen, valvontatulosten perusteella elintarviketurvallisuutta ja kuluttajien tiedonsaantia heikentävien asioiden painottaminen tarkastussuunnitelmassa ja sähköisten työkalujen kehittäminen.

Elintarvikevalvontasuunnitelmaan sisällytetään sekä ilmoitettujen että hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen säännöllinen valvonta.

Elintarvikevalvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarviketurvallisuusyksikkö, jossa on kolme tiimiä (elintarvikevalmistus- ja eläinsuojelu, elintarvikemyymälät, ravintolat).

1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarvikelain mukaisten ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä, hyväksytyjen ja ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen suunnitelmallisesta valvonnasta ja näytteenotosta, ruokamyrkytysten selvittämisestä sekä elintarvikealan toimijoiden ja kuntalaisten neuvonnasta.

Helsingissä käsitellään vuosittain yli 900 uutta elintarvikehuoneistoa tai toimijan vaihdosta koskevaa ilmoitusta. Käsittelyksi katsotaan ilmoituksen vastaanottaminen ja ilmoitettujen tietojen siirtäminen viranomaisen valvontatietokantaan sekä todistuksen lähettäminen toimijalle. Elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallinen tarkastus kohteen riskinarviointiin perustuvassa aikataulussa. Hyväksymismenettelyn piirissä ovat eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät laitokset, joihin liittyviä hakemuksia käsitellään vuosittain alle kymmenen.

Elintarvikelain mukaan liikkuvan elintarvikehuoneiston eli esimerkiksi tapahtumaan osallistuvan ruokamyymäjän on tiedotettava toiminnastaan neljä arkipäivää ennen myyntitapahtumaa. Liikkuviin elintarvikehuoneistoihin liittyviä elintarvikelain mukaisia tiedottamisia käsitellään vuosittain lähes 1500.

Elintarvikkeisiin liittyviä toimenpidepyyntöjä käsitellään vuosittain n. 700 - 800. Suurin osa toimenpidepyynnöistä koskee ruokamyrkytyspäilyjä. Luku sisältää myös Ruokaviraston kautta tulleet kiireelliset valvontapyynnot ja kuluttajilta tulleet esimerkiksi pakkausmerkintöihin, elintarvikkeen laatuun tai elintarvikehuoneiston hygieniaan liittyvät valitukset.

Elintarvikevalvontaan liittyvää puhelin- ja sähköpostineuvontaa annetaan erityisesti elintarvikeneuvontapuhelimen ja yhteisen sähköpostin kautta.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ovat valtakunnallisen Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joiden tarkastustulokset ovat julkisia. Oiva-järjestelmässä elintarvikehuoneiston tarkastustulos arvioidaan asteikolla A (oivallinen), B (hyvä), C (korjattavaa), D (huono). C- ja D-arviosta seuraa aina uusintatarkastus, jossa havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Koko elintarvikevalvontaan arvioidaan käytettävän henkilöstöresursseja vuonna 2020 yhteensä 33,6 htv. Elintarvikevalvonnan voimavaroista noin 70 % kohdistuu suunnitelmalliseen valvontatyöhön eli suunnitelmallisiin riskiperusteisiin tarkastuksiin ja näytteenottoon. Muihin tehtäviin kuten uusintatarkastusten tekemiseen, ensisaapumisvalvontaan, ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn, toimijoiden neuvontaan sekä ruokamyrkytyspäilyjen ja valitusten käsittelyyn kuluu noin 30 % voimavaroista.

Elintarvikevalvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2020:

Elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,8 htv
Tiimien esimiehet (kaupungineläinlääkäri, kaksi tiimipäällikköä)	2,9 htv
Elintarvikevalvontaa tekevät eläinlääkärit	2,0 htv
Elintarviketarkastajat	27,1 htv
Avustava henkilöstö (tutkimusavustaja)	0,8 htv
Yhteensä	33,6 htv

Elintarvikehuoneistojen valvontatarve on määritetty kohdekohtaisesti Eviran (nyk. Ruokavirasto) ohjeen 10503/2 (Elintarvikehuoneistojen riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittäminen) mukaisesti.

Valtakunnallisen VATI-järjestelmän myötä Helsingin elintarvikevalvontakohteiden luokittelu on muuttunut, mikä vaikeuttaa resurssitarpeen arviointia. Aikaisemman valvontakohteiden kokonaismäärän sijasta käytetään valvottavia toimintoja. Esimerkiksi myymälässä, joka varastoi ja maahantuo itse elintarvikkeita, on kolme valvottavaa toimintoa ja näiden valtakunnalliset tarkastustiheydet voivat vaihdella keran vuodessa joka kolmas vuosi tarkastettavaan. Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useita toimintoja. Helsingissä on VATIn luokittelutavan mukaan 6082 valvottavaa toimintoa ja niiden perusteella tarkastustarve 3379 (liite 1).

Edellä mainittuun määrään eivät kuulu epäkohtien korjaamiseksi tehtävät Oiva-järjestelmän mukaiset uusintatarkastukset ja muut suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kuten ruokamyrkytyspidemioihin ja valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

Helsingissä on vähintään neljän tarkastajan resurssivaje, kun ottaa huomioon nykyisen tarkastustoteuman ja riskiperusteisen tarkastustarpeen. Uudet kauppakeskukset (esim. Triplan 70 elintarvikehuoneistoa) ja elintarvikelain muutoksen myötä kunnan vastuulle siirrettävä ensisaapumisvalvonta lisäävät resurssitarvetta.

3 Valvonnan painopistealueet, valvontakohteet, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

3.1 Valvontakohteet

Helsingissä on 6082 valvottavaa elintarvikealan toimintoa, jotka on jaoteltu hyväksyntää edellyttävään toimintaan (24 kpl) ja ilmoitettavaan toimintaan (6058 kpl). Alkutuotantopaikkoja on 36 ja kontaktimateriaalitoimijoita 35. Kohteet tallennetaan valtakunnalliseen VATI-tietokantaan, johon myös kaikki tarkastukset, näytteenotot, toimenpidepyynnöt ja muut valvontatoimenpiteet kirjataan.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontatietojärjestelmä VATI otettiin käyttöön alkuvuodesta 2019. Valvontakohteet ja –toimenpiteet kirjataan VATI-järjestelmään.

3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelma on laadittu vuodelle 2020 kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja VATI1-luokittelun mukaisesti.

Kohteet on jaettu riskiluokkiin 0-10, jolloin 0 on kaikkein vähäriskisin (esim. pub) ja 10 korkeariskisin (esim. lihalaitos, jossa tuotanto >10 milj. kg vuodessa). Riskiluokkaan vaikuttaa kohteen koko, eli esimerkiksi päivittäisten ruoka-annosten tai asiakaspaikkojen määrä ja toisaalta harjoitettava toiminta, jossa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely lisää riskiä. Riskiluokka määrittelee kohteen tarkastustiheyden, joka voi vaihdella 0-12 tarkastusta vuodessa.

Valvontakohteiden tarkastustiheys poikkeaa osin valtakunnallisen riskiohjeen mukaisesta luokituksesta paikallisen riskinarvioinnin perusteella. Esimerkiksi ruhoja käsittelevät lihamyymälät suunnitellaan tarkastettavan vähintään kerran vuodessa, kun Ruokaviraston luokittelun mukaan niiden tarkastustiheys olisi joka toinen vuosi. Toisaalta päiväkodit ja vanhusten palvelukeskukset, joissa valmistetaan ruokaa, tarkastetaan joka toinen vuosi, vaikka riskiryhmiin kuuluvina kohteina ne pitäisi Ruokaviraston mukaan tarkastaa vuosittain. Suurin osa päiväkotien ja vanhusten palvelukeskusten keittiöistä kuuluu hyvin toimivan keskitetysti ohjatun omavalvonnan piiriin, mistä johtuen valvontatiheyttä on laskettu. Pitopalveluiden osalta tarkastustiheyttä on nostettu samalle tasolle kuin ravintolatoiminnan, vaikka ne Ruokaviraston ohjeen mukaan pitäisi rinnastaa suurtalouskeittiöiden tarkastustiheyksiin. Myös joidenkin valmistuslaitosten, joissa käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita, tarkastustiheyttä on nostettu ohjeeseen nähden. Tarkastustiheyksiä on yhtenäistetty Uudenmaan valvontayksiköiden kesken, mutta yhtenäistäminen ei ole muuttanut käytännössä Helsingissä jo tehtyä paikallista riskinarviointia.

Kohdekohtaiseen riskiluokitukseen perustuva tarkastussuunnitelma on liitteessä 1. Suunnitelma tarkentuu jatkuvasti kohteiden tarkastusten ja tietojen päivittämisen perusteella.

3.3 Elintarvikevalvonnan painopistealueet

1. Riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteutuminen

Tavoitteena on, että vuonna 2020 näytteenottosuunnitelma toteutuu suunnitellusti ja riskiperusteisen valvontasuunnitelman tarkastusmäärästä toteutuu vähintään 2700 suunnitelmallista tarkastusta. Suunnitelmallisista tarkastuksista noin 500 kohdistuu uusien elintarvikehuoneistojen aloitustarkastuksiin, jos elintarvikevalvontakohteiden vaihtuvuus pysyy samalla tasolla kuin edellisvuosina. Elintarvikehuoneistoja koskevien ilmoitusten käsittely ja osa uusien elintarvikehuoneistojen aloitustarkastuksista keskitetään vuoden 2020 alusta keskitetystä neuvonnasta vastaavalle neljälle tarkastajalle.

Varmistetaan, että tarkastukset kohdistuvat kohdekohtaisen riskiluokituksen perusteella. Elintarvikehuoneistoiksi luokiteltuihin kuntosaleihin ja pubeihin, joissa on vain juomatarjoilua, tehdään vain suunnitelmallinen aloitustarkastus, josta ei muodostu Oiva-raporttia. Hyväntekeväisyysjärjestöjen ruoka-aputoimintaan ei myöskään tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia, vaan ne valvotaan ainoastaan asiakasvalitusten perusteella.

Tämän lisäksi tehdään Oiva-järjestelmän mukaiset uusintatarkastukset, joita arvioidaan olevan noin 462. Kokonaistarkastusmäärään kuuluvat myös ruokamyrkytyksiin ja toimenpidepyyntöihin liittyvät tarkastukset, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Ensisaapumisvalvonnan osalta varaudutaan valvonnan siirtymiseen kunnan vastuulle ja tehdään lakimuutoksen voimaantumiseen saakka valvontaa nykyisen sopimuksen mukaisesti.

Tapahtumiin tehtävissä tarkastuksissa tehdään Oiva-tarkastuksia liikkuviin elintarvikehuoneistoihin ja suunnataan voimavaroja ennaltaehkäisevään toimintaan kuten tapahtumien viranomaiskatselmuksiin ja sähköiseen neuvontaan. Liikkuvien elintarvikehuoneistojen Oiva-tarkastuksia tehdään myös ulkopaikkakuntalaisille toimijoille, jotka osallistuvat tapahtumaan tai muuten toimivat Helsingissä. Nämä tarkastukset tehdään toimijan oman rekisteröitymiskunnan tekemän riskiluokituksen mukaisesti.

2. Oiva-tarkastuksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistaminen ja omavalvontanäytteenoton huomioon ottaminen

Varmistetaan havaittujen epäkohtien korjaaminen eli jos Oiva-tarkastuksessa on annettu C-arvio, tehdään uusintatarkastus. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin. Huolehditaan, että Oiva-arvosana C johtaa aina uusintatarkastukseen ja D-arvosana pakkokeinojen käyttöön. Jatketaan arviointien yhtenäistämistä tiimien sisällä ja niiden kesken.

Sovitaan entiseen tapaan vuosittaiset Oiva-painopistealueet ja sisällytetään niihin valtakunnalliset painopistealueet: kunnossapito, puhtaanapito ja markkinointi.

Painotetaan ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen Oiva-tarkastuksissa omavalvontanäytteenoton toteutumista asteittain eri toimintatyypeissä. Ilmoitettuja elintarvikehuoneistoja kuten myymälöitä, ravintoloita ja leipomoita on informoitu Ruokaviraston ohjeistuksesta vuonna 2018. Uudenmaan yhteistä ohjeistusta myymälöiden ja

suurtalouksien omavalvontanäytteenoton vaatimusten yhtenäistämiseksi valmistellaan Helsingin johdolla.

3. Elintarvikelain muutoksen vaikutuksiin varautuminen

Elintarvikelain muutoksen myötä ensisaapumisvalvonta on siirtymässä valtiolta kunnan vastuulle, elintarvikepetosten selvittämiseen tulee lisää keinoja, kotona toimivien elintarvikehuoneistojen tarkastukset tulevat mahdolliseksi ja omavalvontasuunnitelmavelvoite on hieman kevenemässä.

Varaudutaan elintarvikelain muutoksiin osallistumalla aktiivisesti asiaa koskeviin koulutuksiin ja mahdollisiin Ruokaviraston työryhmiin. Huolehditaan lakimuutoksen edellyttämistä muutoksista elintarvikelain mukaiseen delegointipäätökseen ja makсутaksiaan.

Yhdistetään ensisaapumisvalvonta osaksi muuta elintarvikevalvontaa ottaen huomioon raakaan lihaan liittyvät erityisvaatimukset asiakirjojen tarkastamisen ja näytteenoton osalta.

Uudistetaan kotona toimiviin elintarvikehuoneistoihin liittyvät ohjeistukset ja valvontakäytännöt.

Tehdään tarvittavat muutokset elintarvikealan toimijoille saatavilla oleviin omavalvontaohjeistuksiin.

4. Yhteistyön kehittäminen eri viranomaisten välillä ja toimijoiden kanssa

Tiivistetään kaupungin sisäistä yhteistyötä, jotta elintarvikelain vaatimukset tulevat huomioiduksi kaupungin vuokraamien tilojen osalta ja rakennusvalvonnan Lupapisteen lausuntojen kautta.

Tehostetaan yhteistyötä poliisin, Ruokaviraston ja mahdollisesti veroviranomaisen kanssa yritysten osalta, joilla on vakavia ja toistuvia elintarvikelainsäädännön rikkomisia. Jatketaan yksikön sisäisen elintarvikepetoksiin keskittyneen ryhmän toimintaa.

Toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on tarkemmin kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

5. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmä (VATI) ja sähköisten lomakkeiden kehittäminen

Osallistutaan aktiivisesti valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän (VATI) kehittämiseen. Osallistutaan VATlin liittyvän valtakunnallisen sähköisen elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisen ilmoituslomakkeen kehittämiseen. Integroidaan Helsingin oma elintarvikenäytteenottolomake VATlin erillishankkeena.

Pyritään siirtämään laskutus Tarkastaja-järjestelmästä VATlin, jotta nykyisestä kahden järjestelmän rinnakkaiskäytöstä voidaan luopua.

4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastus on määritelty valvonta-asetuksessa (EY) 882/2004 minkä tahansa näkökohdan tutkimiseksi sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta lainsäädännössä sille esitettyjen oikeudellisten vaatimusten mukainen. Valvonta-asetuksen mukaan elintarvikevalvonnan tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta.

Tarkastuskäynnillä voidaan tarkastaa koko valvontakohte ja sen toiminnot tai vain jokin osa-alue. Tarkastukseen voi sisältyä näytteenottoa ja mittauksia. Tarkastuksen laajuus riippuu kohdetyypistä sekä siitä, onko kyseessä aloitustarkastus vai muu suunnitelmallinen tarkastus. Pelkkää näytteenottoa kohteessa ei katsota tarkastukseksi.

Tarkastus sisältää tarkastukseen valmistautumisen, tarkastuksen suorittamisen sekä tarkastuskertomuksen laatimisen. Tarkastukseen valmistautuminen sisältää hyväksymispäätökseen tai elintarvikehuoneistosta tehtyyn ilmoitukseen, edelliseen tarkastuskertomukseen ja sähköisen valvontatietojärjestelmän kohdekohtaisiin tietoihin tutustumisen.

Pääsääntöisesti tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta ja silloin, kun kohteessa on toimintaa, jotta voidaan arvioida myös toiminnan hygieniää. Tarkastuskäyntejä tehdään myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen varsinaista toiminta-aikaa. Tarkastuksia tehdään myös iltaisin ja viikonloppuisin esimerkiksi suuriin yleisötilaisuuksiin, ravintoloihin ja grillikioskeihin.

Kaikista tarkastuksista laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus. Kaikki suunnitelmalliset tarkastukset ovat Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia. Oiva-järjestelmän mukainen tarkastuskertomus tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti VATI-järjestelmän kautta. Tarkastuskertomusta suppeampi Oiva-raportti on julkinen www.oivahymy.fi sivuston kautta.

Ensisaapumisvalvontatarkastuksissa käytetään tarvittaessa Ruokaviraston tarkastuslomaketta, kunnes valvonta siirtyy osaksi Oiva-tarkastuksia.

Liitteenä 1 olevassa taulukossa on esitetty eri valvontakohtetyyppien tarkastuksiin Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukainen käytettävä aika.

Tarkastuksen tekeminen ja sen sisältö on tarkemmin määritelty ympäristöpalvelujen laatukäsikirjassa toimintaohjeessa: Elintarvikehuoneiston tarkastaminen.

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvonnan tarkastukset on ryhmitelty seuraavasti:

A. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset

1. Suunnitelmallinen tarkastus (sisältää myös uusien elintarvikehuoneistojen aloitus- ja hyväksyntätarkastukset ja suunnitelmalliset asiakirjatarkastukset)
2. Uusintatarkastus (Oiva-järjestelmän C- tai D-arvion jälkeen tehtävä seurantatarkastus)

- B. Muut tarkastukset (valvontasuunnitelman ulkopuoliset)
1. Asiakasvalituksen perusteella tehty tarkastus (yhteydenotto)
 2. Ruokamyrkytyspäilyn johdosta tehty tarkastus
 3. Ensisaapumisvalvontatarkastus (sopimus Ruokaviraston kanssa)
 4. Elintarvikkeiden valvontapyyntöön ja takaisinvetoon liittyvä tarkastus
 5. Vientitarkastus
 6. Projektitarkastus
 7. Muu tarkastus (esim. perehdyttämisen tai Oiva-arviointien yhdenmukaistamisen vuoksi tehty yhteistarkastus)
 8. Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvä tarkastus (pakkokeinotarkastus)

Kunnalliseen valvontasuunnitelmaan perustuvat suunnitelmalliset tarkastukset ja elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvät tarkastukset ovat maksullisia. Helsingin kaupungin elintarvikelain mukainen maksutaksa sisältyy ympäristöterveydenhuollon taksaan.

5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarviketurvallisuusyksikössä käytetään näytteenottoon vuonna 2020 yksi henkilövuosi. Elintarvikevalvonnan laboratoriotutkimukset tehdään elintarvikelain mukaisesti hyväksytyssä MetropoliLab Oy:n laboratoriossa, jolta ostetaan myös näytteenottopalvelua. MetropoliLab Oy:n elintarvikenäytteenotto on akkreditoitu.

Näytteenottoa suunnataan riskiperusteisesti ottaen huomioon kohteen riskiluokitus, omavalvonnan toimivuus, aikaisemmat valvontakokemukset ja kohteen toimintaan liittyvät valitukset ja ruokamyrkytyspäilyt. Elintarvikehuoneistojen ja laitosten omavalvonnan näytteenotto otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon valvontanäytteiden määrässä. Elintarvikealan toimijoita ohjataan ottamaan ja tutkituttamaan itse omavalvontanäytteitä. Näytteenotossa otetaan huomioon mikrobikriteeriasetus ja Ruokaviraston ohjeistus näytteiden otosta ja tutkimisesta.

Suunnitelmallisia mikrobiologisia tai kemiallisia elintarvikenäytteitä otetaan 625. Edellä mainittuihin suunnitelmallisiin näytteisiin ei lueta kuuluvan ruokamyrkytys- ja valitusnäytteitä, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Näytteenottosuunnitelma, jossa näytteenottoprojektit ja muu suunnitelmallinen näytteenotto on kuvattu liitteessä 2. Näytteenotto ja analyysit ovat pääsääntöisesti toimijalle maksullisia.

Pääkaupunkiseudun yhteisiä projekteja ovat pubien jääpalojen mikrobiologinen laatu ja päiväkotiruoan suolapitoisuus. Helsingin omia projekteja ovat akryyliamidi kahvissa ja mausteiden mikrobiologinen laatu ja kielletyt väriaineet. Helsinki osallistuu lisäksi Ruokaviraston kahteen valtakunnalliseen projektiin: patogeenisten bakteerien esiintyminen pakatuissa lehtivihanneksissa ja suolan ja ravintoarvon valvontaprojekti.

6 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

6.1 Elintarvikkevälitteisten epidemioiden selvittäminen

Ruokamyrkytysten käytännön selvitystyötä tekee lakisääteisen ruokamyrkytysseivittämisyryhmän alaisuudessa toimiva ruokamyrkytystiimi, johon kuuluu neljä elintarviketarkastajaa ja hygieenikkoeläinlääkäri. Tiimi hoitaa yli viiden hengen ruokamyrkytysseivittämisten selvitystyön ja tarvittavat raportoinnit Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokseen ja Ruokavirastoon.

Ruokamyrkytysseivittämisen osalta tavoitteena on, että ruokamyrkytysseivittämiset ja epidemiat käsitellään nopeasti ja tehokkaasti. Seivittämisen ilmoittamista varten on sähköinen lomake. Ruokamyrkytysseivittämisten osalta lakisääteinen selvitysaika on 3 kk.

6.2 Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot

Euroopan komissio pitää yllä nopean hälytyksen järjestelmää (RASFF), jonka avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvikkeista ja rehuista. Ruokavirasto lähettää sähköisesti ns. RASFF-ilmoitukset ja niitä koskevat erilliset valvontapyynnöt Helsingissä ympäristöpalveluihin. Valvontapyynnöt selvitetään viivytyksettä ja RASFF-ilmoitusten tietoja käytetään muuten hyväksi valvonnan suuntaamisessa. Vastaava menettely on myös muiden Ruokaviraston kautta tulleiden valvontapyyntöjen käsittelyssä.

Jos terveysvaarallista elintarviketta epäillään olevan helsinkiläisessä valvontakohteessa, ryhdytään välittömiin toimenpiteisiin elintarvikkeiden markkinoilta poistamiseksi. Markkinoilta poistamisessa otetaan huomioon Ruokaviraston ohje elintarvikealan toimijoille takaisinvedosta sekä ilmoittamisesta viranomaisille ja kuluttajille.

7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat.

1. Suunnitelmallisten tarkastusten toteutuma ja kattavuus
2. Muiden tarkastusten toteutuma
3. Näytteenottoprojektien toteutuma
4. Ruokamyrkytysten selvittämisen varautumistoiminnan toimivuus
5. Valvonnasta saadut tulot valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti

Oman sisäisen arvioinnin lisäksi otetaan huomioon myös ulkopuolisten tekemät arvioinnit kunnan valvonnasta. Tällaisia ovat aluehallintoviraston suorittamat paikallisen elintarvikevalvonnan arviointi- ja ohjauskäynnit, Ruokaviraston auditointijärjestelmän mukaiset käynnit ja komission tekemät ns. EU-tarkastuskäynnit.

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2020

kohdetilanne 2.10.2019

Valvontakohdetyyppi	Toimi- paikkojen lukumäärä	Valvonta- kohdetyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2020	Uusinta- tarkastusten määrä toiminta- luokittain, arvio	Tarkastusten määrä yhteensä toimintaluokittain
HYVÄKSYNTÄÄ EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA							
Maito-ala					4	1	5
Vastaanotetun raakamaidon määrä > 2 milj. kg/v	0	6-7	3-4	4-6	0		
Vastaanotetun raakamaidon määrä < 2 milj. kg/v	1	4	2-3	2	2		
Ei raakamaidon vastaanottoa ja tuotanto > 10 000 kg/v	1	6-7	3-4	4-6	2		
Ei raakamaidon vastaanottoa ja tuotanto < 10 000 kg/v	0	3	2-3	1	0		
Liha- tai kala-ala					83	14	97
Tuotanto yli 10 milj.kg/v	0	7-10	3-4	6-12	0		
Tuotanto 1-10 milj. kg/v	4	6-9	3-4	4-10	35		
Tuotanto 100 000 kg-1 milj. kg/v	7	4-8	2-4	2-8	36		
Tuotanto 10 000 kg-100 000 kg/v	2	4-7	2-4	2-6	8		
Tuotanto < 10 000 kg/v	2	3-5	2-4	1-3	4		
Elintarvikkeiden varastointi					10	3	13
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	7			1-4	10		
YHTEENSÄ	24				97	18	115

ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA							
Alkutuotanto					5	0	5
Maidontuotanto	1			0,2	1		
Lihakarjan kasvatusta, kalastusta ja vesiviljelyä	10			tarvittaessa	0		
Muu alkutuotanto	25			tarvittaessa	0		
Kontaktimateriaalitoinija					10	0	10
Elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvia tarvikkeita valmistavat laitokset, markkinoijat ja maahantuojat	35	1-2	1-3	0,35-0,5	10		

Valvontakohdetyyppi	Toimintojen lukumäärä	Valvonta- kohdetyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2020	Uusinta- tarkastusten määrä toiminta- luokittain, arvio	Tarkastusten määrä yhteensä toimintaluokittain
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA							
Vilja- ja kasvisala					70	15	82
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita	51	2-4	2-3	0,5-2	31		
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	47	1-4	1-3	1 - 3	32		
Muiden viljatuotteiden valmistus	5	2-3	2-3	0,35-1	1		
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	8	2-4	2-3	0,5-2	5		
Pakkaamotoiminta, vähäistä kauppakunnostusta	4	1-3	1-3	0,35-1	1		
Elintarvikkeiden valmistus					35	1	36
Yhdistelmätuotteiden valmistus	18	2-4	2-3	0,5-2	14		
Makeisten valmistus	14	1-3	1-3	0,35-1	4		
Juomien valmistus	8	1-2	1-3	0,35-0,5	3		
Muu valmistus	38	1-4	1-3	0,35-2	14		
Elintarvikkeiden myynti					564	90	654
Tukkumyynti	182	1- 3	1-3	0-1	49		
Vähittäismyynti **	1078	1-5	1-4	0-3	515		
Ulkomyyntialue/tori	7	0	0	0	0		
Elintarvikkeiden tarjoilu					2475	322	2797
Ravintolatoiminta	1476	2-4	2-3	0,5-2	1255		
Grilli- ja pikaruokatoiminta **	266	1-3	1-3	0,35-1	194		
Kahvilatoiminta	747	1-4	1-3	0,35-2	361		
Pubitoiminta	388	0-1	0-2	0-0,35	60		
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, päiväkodit, sairaalat, henkilöstöravintolat) *	708	2-5	2-4	0,5-3	405		
Suurtalous, keskuskeittiö ja pitopalvelu	99	2-5	2-4	0,5-3	77		
Suurtalous, tarjoilukeittiö (valmiin ruoan tarjoilua tai vähäistä valmistusta) *	458	1-3	1-3	0,35-1	123		

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2020

kohdetilanne 2.10.2019

Valvontakohdetyyppi	Toimintojen lukumäärä	Valvonta-kohdetyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2020	Uusinta-tarkastusten määrä toimintaluokittain, arvio	Tarkastusten määrä yhteensä toimintaluokittain
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA							
Vienti ja Tuonti					50	10	60
Elintarvikkeiden maastavienti	6	1-2	1-3	0,35-0,5	3		
Elintarvikkeiden maahantuonti	147	1-4	1-3	1-2	47		
Elintarvikkeiden kuljetus					30	0	30
Elintarvikkeiden kuljetus	51	0-1	1-3	0-0,35	10		
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	36	1-2	1-3	0,35-0,5	10		
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	6	1-2	1-3	0,35-0,5	2		
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	23	1-2	1-3	0,35-0,5	8		
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen					43	5	48
Elintarvikkeiden varastointi, ei eläinperäisten elintarvikkeiden varastointi	95	1-3	1-3	0-1	25		
Elintarvikkeiden pakastaminen	11	1-4	1-3	0-2	15		
Elintarvikkeiden pakkaaminen	10	1	1-2	0,35	3		
KAIKKI YHTEENSÄ	6082				3379	462	3841

*Paikallisen riskinarvion perusteella tarkastuksia vähennetty päiväkotien ja vanhusten palvelukeskusten keittiöissä, joissa hyvin toimiva keskitetty omavalvonta.

**Paikallisen riskinarvion perusteella tarkastuksia lisätty pieniin helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviin myymälöihin ja liikkuviin huoneistoihin sekä pitopalveluihin.

Taulukossa on esitetty ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen erilaisten toimintojen lukumäärä. Yhdellä elintarvikehuoneistolla voi olla useampi toiminto (esim. vähittäismyymälä, jossa varasto ja maahantuontia). Samalla tarkastuksella voi tarkastaa useamman toiminnon. Uusintatarkastusten määrä on arvioitu vuoden 2018 uusintatarkastusten määrän perusteella. Uusintatarkastukset eivät sisälly riskiluokituksen mukaiseen suunnitelmallisten tarkastusten määrään.

LIITE 2 Suunnitelmalliset näytteet vuonna 2020

NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA 2020

MIKROBIOLOGISET JA KEMIAALLISET PROJEKTIT JA KOHDENNETUT OMAVALVONNAN VALVONTANÄYTTEET 2020

	TAMMI	HELMI	MAALIS	HUHTI	TOUKO	KESÄ	HEINÄ	ELO	SYYS	LOKA	MARRAS	JOULU
1	Valtakunnallinen projekti: patogeenit pakatuissa lehtivihanneksissa 2018-2020											
2						Pubien jääpalojen mikrobiologinen laatu						
3	Akryyliamidi kahvissa											
4	Mausteiden mikrobiologinen laatu ja kielletyt väriaineet											
5	Päiväkotiruoan suolapitoisuus											
6	Suolan- ja ravintoarvon valvontaprojekti											

Vuonna 2020 on tavoitteena ottaa 625 suunnitelmallista mikrobiologista tai kemiallista näytettä, jotka jakautuvat seuraavasti: 190 projektinäytettä, 250 liha-, kala- ja maitoalan laitosten valvontänäytettä sekä 185 kohdennettua muuta valvontänäytettä mm. omavalvonnan valvomiseksi. Näiden lisäksi on varauduttu näytteenottoon valitusten ja ruokamyrkytysten selvittämiseksi 150 näytteellä. Arvio vuoden 2020 näytteenotosta on 775 kpl.

Projektinäytteenotto ja tutkimukset ovat toimijalle maksullisia, ellei valvontasuunnitelmassa toisin mainita. Jos ilmoitettavan elintarvikehuoneiston omavalvontasuunnitelmaan liittyy näytteenottosuunnitelma, jota toteutetaan, voidaan kohteesta ottaa yksi maksullinen omavalvonnan valvontänäyte vuosittain. Muista elintarvikehuoneistoista voidaan ottaa 2 - 4 maksullista omavalvonnan valvontänäytettä vuodessa.

MIKROBIOLOGINEN JA KEMIALLINEN NÄYTTEENOTTO SEKÄ PROJEKTIT 2020

1. PATOGEENIT PAKATUISSA LEHTIVIHANNEKSISSA 2018-2020

Ruokaviraston valtakunnallinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
Tammikuu-joulukuu 2020	myymälät	60
Tulokset raportoidaan Ruokavirastolle vuoden loppuun mennessä		60
<i>Ruokaviraston valtakunnallinen projekti. Näytteiksi otetaan vähittäismyynnistä sellaisenaan syötäviä, pakattuja lehtivihanneksia, kuten esim. salaattisekoituksia, rucolaa, vuonankaalia, babypinaattia tai tuoreyrtejä. Ruukussa myytävät tuotteet sekä kokonaiset salaattikerät jäävät projektin ulkopuolelle. Näytteitä otetaan tasaisesti näytteenottojakson aikana ja ne valitaan satunnaisesti myynnissä olevista tuotteista. Näytteistä tutkitaan Escherichia coli, STEC/EPEC ja Bacillus cereus -ryhmän bakteerit. Näytteenotto ja analyysit ovat toimijoille maksuttomia.</i>		

**2. PUBIEN JÄÄPALOJEN MIKROBIOLOGINEN LAATU
pääkaupunkiseudun yhteinen projekti**

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto:	Pubit, joissa ei ole muuta säännöllistä näytteenottoa	50
Tammi-joulukuu 2020		
Raportointi : yhteenveto laaditaan maaliskuun 2021 loppuun mennessä		50
<i>Näytteenotot kohdistetaan ravintoloihin, joissa ei ole ruoanvalmistusta (pubit). Näytteeksi otetaan jääpaloja, jotka on itse valmistettu jääpalakoneella. Näytteitä otetaan yksi näyte / jääpalakone ja enintään kaksi näytettä /näytteenottokohde. Näytteistä tutkitaan aerobisten mikrobien kokonaisluku, enterobakteerit ja Escherichia coli -bakteerit. Näytteenotto ja analyysit ovat toimijoille maksullisia.</i>		

3. AKRYLIAMIDI KAHVISSA

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :	Kahvipaahdimot	20
tammi-heinäkuu 2020		
Raportointi: yhteenveto tuloksista laaditaan vuoden loppuun mennessä.		20
<i>Näytteitä otetaan helsinkiläisistä kahvipaahtimoista. Näytteeksi otetaan kahvipaahdimon itse paahdamaa ja jauhamaa kahvia. Näytteitä otetaan 1-2 kpl / näytteenottokohde. Näyttiestä tutkitaan akryyliamidin pitoisuus. Näytteenotto ja analyysit ovat toimijoille maksullisia.</i>		

4. MAUSTEIDEN MIKROBIOLOGINEN LAATU JA KIELLETYT VÄRIAIINEET

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :	Tukku- ja vähittäismyymälät, jotka maahantuovat mausteita, ravintolat	20
Tammi-toukokuu 2020		
Raportointi syyskuun 2020 loppuun mennessä		20
<i>Näytteenotto kohdistetaan erityisen kirkkaan värisiin mausteisiin (esim. paprika, chili, curry jne.). Näytteistä tutkitaan mikrobiologinen laatu (Escherichia coli, Bacillus cereus -ryhmä, Clostridium perfringens ja Salmonella) ja kielletyt väriaineet. Näytteenotto ja mikrobiologiset analyysit ovat toimijoille maksullisia. Ympäristöpalvelut maksaa väriaineanalyysien kustannukset.</i>		

**5. PÄIVÄKOTIRUOAN SUOLAPITOISUUS
pääkaupunkiseudun yhteinen projekti**

Projektin aikataulu	Näytteenottopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :	Helsinkiläiset päiväkodit	30
Tammi-helmikuu 2020		
		30
<i>Näytteenotto kohdistetaan etenkin helsinkiläisiin päiväkoteihin, jotka itse valmistavat ruokia kuten kastikkeita, keittoja, laatikkoruokia, pihvejä tai muita kappaleruokia. Jokaisesta näytteenottokohteesta pyritään ottamaan kaksi näytettä. Näytteistä tutkitaan suolapitoisuus. Näytteenotto ja analyysit ovat toimijoille maksullisia.</i>		

6. SUOLAN JA RAVINTOARVON VALVONTAPROJEKTI		
Ruokaviraston valtakunnallinen projekti		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		10
Tammi-maaliskuu 2020	leipomot, lihavalmistelaitokset, eineskeittiöt	
		10
<p><i>Näytteitä otetaan helsinkiläisistä leipomoista, lihavalmistelaitoksesta ja eineskeittiöstä. Näytteiksi otetaan pakattuja ruokaleipää, lihaleikkeleitä ja valmisruokaa. Näytteistä tutkitaan suolapitoisuus Ruokaviraston laboratoriossa. Näytteenotto ja analyysi ovat toimijalle maksuttomia.</i></p>		

7. MUU NÄYTTEENOTTO		
Näytteenottoaikataulu	Näytteenottoaikat	Näytemäärä
Tammi-joulukuu 2020	Leipomot, eineskeittiöt, tuotanto-	50
	laitokset ja lihamyymälät	
	Myyvälät, ulkomyynti ja tapahtumat	65
	Tarjoilupaikat	70
	Laitokset	250
		435
<p><i>Omaavalvonnassa valvontanäytteitä otetaan riskiperusteisesti tuotteista, joiden ominaisuuksiin toimijat voivat itse vaikuttaa. Aikaisemmat näytetulokset, kohteen asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt ym. valvontahistoria ja omaavalvonnassa toimivuus otetaan huomioon ravintoloiden näytteenoton suuntaamisessa. Tähän sisältyvät myös elintarvikelain uudistuksen mukana kunnalle siirtyvän eläinperäisten eläintarvikkeiden sisämarkkinavalvonnassa näytteenotto tukussa, varastoissa, myymälöissä ja ravintoloissa. Myymälöiden valvontanäytteet kohdistetaan helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviin myymälöihin ja palvelumyymälöihin sekä myymälöihin, jotka itse pakkaavat elintarvikkeita. Tähän sisältyvät myös ulkomyyntin ja tapahtumien vesi- ja elintarvikkeenäytteet. Laitosten kohdekohtainen tuotantomäärän ja toiminnan riskiperusteisuuden huomioiva näytteenottosuunnitelma laaditaan vuosittain. Näytteenotto ja näytteistä tehtävät tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.</i></p>		

Helsingin terveydensuojelun valvontasuunnitelma 2020–2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
1.1 Valvonnan suunnittelovelvoite	3
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	4
3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät ...	4
3.1 Valvonnan painopistealueet	4
3.2 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet ja valvottavat toiminnot.....	6
3.3 Valvottavien toimintojen määrä, tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika.....	8
4 Tarkastusten määrittely ja sisältö.....	9
4.1 Tarkastuksen määrittely	9
4.2 Tarkastuksen sisältö.....	9
5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.....	10
6 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	11
7 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	11

LIITE 1. Terveystieteiden ja tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020-2024

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on terveydensuojelulain (763/1994) perusteella tehty Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden terveydensuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2020-2024. Suunnitelmaa voidaan tarvittaessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma käsittää terveydensuojelun suunnitelman mukaisen valvonnan sekä muun ympäristöpalveluiden suorittaman terveydensuojelun valvonnan. Suunnitelmassa on huomioitu muutokset lainsäädännössä ja terveydensuojelun toimintaympäristössä, kuten esimerkiksi Valviran ohjeistus varuskuntien majoitustilojen ja tiettyjen oheistilojen valvontavastuun siirtymisestä kunnille.

Terveydensuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja. Valvonnan kohteina ovat mm. erikseen määritellyt ilmoituksenvaraiset toiminnat, talous- ja uimavesi sekä asumisterveys- ja sisäilma-asiat. Helsingin tehtävänä on myös tarvittaessa myöntää satamissaan aluksille todistuksia kansainvälisen terveyssäännösten mukaisesti.

1.1 Valvonnan suunnitteluvaihe

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma. Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on suunnitelmassa huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta sekä siihen varattavat työaika- ja henkilöresurssit. Tavoitteena on ohjata ja yhtenäistää kuntien terveydensuojelun valvontaa ja edistää valvonnan suunnitelmallisuutta ja laatua.

Ympäristöpalvelut on huomioinut tässä valvontasuunnitelmassa ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020-2024 sisältämän valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2020-2024.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Terveydensuojeluviranomaisena toimii Helsingissä kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Terveydensuojelun valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö lukuun ottamatta talousveden valvontaa, josta vastaa elintarviketurvallisuusyksikkö.

Terveydensuojelun valvonta kohdistuu talousvettä toimittavan laitoksen, uimahallien, uimarantojen, asuntojen, päivä-, lasten- ja vanhainkotien sekä koulujen ja oppilaitosten, majoitushuoneistojen, kauneushoitoloiden, tatuointi- ja solariumhuoneistojen, kuntosalien ja saunojen sekä muiden julkisten tilojen valvontaan.

Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu myös velvoite huolehtia Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännöstön (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä. Tämän mukaisesti ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö tarkastaa ja antaa todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta Helsingin satamissa (Valviran päätös Dnro 6678/06.10.01/2016).

Kunnan terveydensuojeluviranomainen antaa toimivaltaisena viranomaisena ruumiiden maasta kuljettamisesta tehdyn sopimuksen (Sopimus ruumiiden kuljettamisesta, valtiosopimus 13/1989) mukaisia ruumiinkuljetuslupia. Ruumiinkuljetusluvut annetaan valtiosopimuksen 13/1989 artiklan 5 ehdoin. Tässä sopimuksessa ruumiiden kuljettamisella tarkoitetaan ihmisen jäännösten kansainvälistä kuljettamista lähtövaltiosta määrävaltioon. Tätä sopimusta ei sovelleta tuhkan kansainvälisen kuljettamisen osalta.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2020 terveydensuojelun valvontaan 22,1 henkilötyövuotta (htv). Muu kuin suunnitelmallinen valvonta käsittää asuntojen terveyshaittojen selvittämisen, terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja toimenpidepyyntöjen hoitamisen.

Kaikkeen terveydensuojelun valvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2020 ovat seuraavat:

Ympäristöterveysyksikön päällikkö	0,9 htv
Elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
Tiimipäälliköt	1,7 htv
Tarkastava henkilöstö	18,4 htv
Avustava henkilöstö (asumisterveysneuvoja)	1,0 htv
Yhteensä	22,1 htv

3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

Vuosille 2020-2024 laaditun valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman mukaisesti kunnan on terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennettava resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioitava lainsäädännön tuomat muutokset. Valvonnan resursseissa kiinnitetään riskinarvioinnin perusteella erityisesti huomiota kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia.

3.1 Valvonnan painopistealueet

Terveydensuojelun painopistealueet esitetään ympäristöterveysyksikön tulossuunnitelmassa, joka laaditaan osana ympäristöpalveluiden tulossuunnitelmaa. Terveydensuojelun painopistealueet suunnitelmakaudella 2020-2024 ovat seuraavat:

1. Talousveden valvonta

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksen (1352/2015) edellyttämästä talousveden valvonnasta Helsingissä. Talousvettä toimittavat Helsingin seudun kuntayhtymän (HSY) vesihuolto ja Keski-Uudenmaan Vesi. HSY:n vesihuolto tuottaa Helsinkiin lähes kaiken talousveden, jota toimitetaan keskimäärin 120 000 m³/vrk. Sipoon Vesi toimittaa Helsingin alueelle talousvettä noin 400 m³/vrk. Sipoon Vesi ostaa tukkuveden Keski-Uudenmaan Vedeltä.

Vuosittain laaditaan talousveden valvontatutkimusnäytteiden näytteenottosuunnitelmat. Muuttuneen talousvesiasetuksen (1352/2015) mukaan analyysyjä tehdään raakavedestä, lähtevästä vedestä ja verkostosta. Näytteenottoaikat on määritelty uudessa valvontatutkimusohjelmassa. Valvontatutkimusohjelma on laadittu vuosille 2020-2024. Jaksottaisen seurannan kerran viidessä vuodessa mitattavat parametrit on määritetty viimeksi vuonna 2019. Seuraavat määritykset tehdään vuonna 2024: antimoni, bentseeni, boori, syanidit, seleeni, 1,2-dikloorietaani, tetrakloorieteeni, trikloorieteeni, polysykliset aromaattiset hiilivedyt (PAH) ja kloorifenolit. Uraani tutkitaan vuonna 2020, jonka jälkeen arvioidaan tuleva tutkimustiheys. Bentso(a)pyreeni tutkitaan vuosina 2020-2021, jonka jälkeen arvioidaan tilanne uudelleen. Tulokset raportoidaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Terveydensuojeluviranomainen valvoo talousvettä toimittavia laitoksia kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisesti. Tarkastusten tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Valvonnan perustana toimii laadittu riskinarviointi ja sen ajantasaisuus arvioidaan suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelualueen tarkastuksella tarkastetaan mm. seuraavia asioita:

- toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista
- laitoksen suorittaman omavalvonnan riittävyys ja toimintaympäristön valvonnan tehokkuus
- WSP (Water Safety Plan) periaatteen mukaisesti toteutetut riskiraportit sekä toimenpide- että seurantaohjelmat
- varautumissuunnitelmat häiriötilanteisiin
- valvontatutkimusohjelman toteutuminen
- tilojen siisteys ja kunto
- saneeraaminen
- aikaisemmilla tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaaminen.

2. Uima-allasveden valvonta

Uimahalleissa sekä muissa yleisissä uima-allastiloissa huolehditaan STM:n asetuksen (315/2002) edellyttämästä allasveden valvonnasta. Lisäksi huolehditaan, että kohteilla on ajantasaiset valvontatutkimusohjelmat.

Uima-allastiloissa vuosina 2017-2019 toteutetuista pintahygieniaprojektien tuloksista laaditaan yhteenveto vuoden 2020 aikana.

3. Uimarantaveden valvonta

Yleisillä uimarannoilla valvotaan uimarantavesien laatua STM:n asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Suurten yleisten uimarantojen uimavesiluokitus päivitetään uimakauden päätyttyä valvontatutkimustulosten perusteella ja tarkistetaan uimavesiprofiileja asetuksen 177/2008 tarkistustiheyden mukaisesti. Uimarantaveden valvontatutkimustuloksista tiedotetaan.

4. Muiden ilmoitusvelvollisten kohteiden terveydellisten olojen valvonta

Valvontaa kohdennetaan sellaisiin kohteisiin, joita lapset ja nuoret käyttävät kuten päiväkodit, koulut ja muut lasten käytössä olevat kokoontumistilat, sekä vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt. Sisäilman laadun ja ilmanvaihdon riittävyyden arvioiminen ovat keskeinen osa näiden painopistealueiden tarkastuksia. Valvontaa kohdennetaan myös erityisesti ihoa läpäisevää hoitoa tarjoaviin kohteisiin. Toiminnanharjoittajia ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa ja kehittämisessä.

5. Asuntoja koskevat toimenpidepyynnöt

Asunnontarkastuksen toimenpidepyynnöt hoidetaan ja niiden käsittelylle on määritelty tavoitteelliset läpimenoajat. Läpimenoaikoja seurataan.

6. Ilmoitusten käsittely

Vastaanotetusta terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen toiminnan ilmoituksesta lähetetään ilmoituksen tekijälle vastaanottotodistus. Samalla kohteelle tehdään riskinarvio ilmoituksessa saatujen tietojen perusteella. Kohde tarkastetaan suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksena, kohteelle tehtävän riskiluokituksen mukaisessa aikataulussa. Toiminnanharjoittajalta edellytetään omavalvontaa terveyshaittojen syntymisen estämiseksi.

3.2 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet ja valvottavat toiminnot

Suunnitelmakaudella 2020-2024 terveydensuojelun valvonnassa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden toiminta on suunnattu terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyyn, ilmoitusvelvollisten huoneistojen valvontaan, talousveden ja uimavesien laadun valvontaan, talousvettä toimittavan laitoksen, uimarantojen ja uima-allastilojen valvontaan sekä toimenpidepyyntöjen hoitamiseen. Toimenpidepyynnöt koskevat muun muassa epäilyjä asunnoissa, päiväkodeissa ja kouluissa sekä muissa oleskelutiloissa esiintyvistä terveyshaitoista.

Suunnitelmakaudella 2020-2024 otetaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ja valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman teemat: yhtenäinen valvonta ja yhteistyö sekä omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Yhtenäisen valvonnan teemaa edistetään käymällä vuoropuhelua valvonnan toimintatavoista valvontayksiköiden kanssa (esim. kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettävät tapaamiset ja Etelä-Suomen valvontayksiköiden valvonnan yhtenäistämiseen tähtäävät työpajat). Toiminnanharjoittajia ohjataan toteuttamaan omavalvontaa antamalla neuvontaa tarkastuskäynneillä ja muissa sopivissa yhteyksissä, kuten lausuntoja annettaessa. Ohjelmakaudella lisätään yhteistyötä kunnan eri toimintojen, kuten rakennusvalvonnan ja kaavoituksen kanssa.

Ohjelmakaudella 2020-2024 suunnitelmallista valvontaa kohdistetaan korkean (Valviran riskiluokka 3) ja keskisuuren (Valviran riskiluokka 2) riskin kohteisiin.

Korkea riskiluokka:

- talousvettä toimittava suuri vesilaitos, HSY:n vesihuolto
- yleiset uimahallit, maauimalat sekä muut yleiset allastilat

Keskisuuri riskiluokka:

- suuret yleiset uimarannat
- pienet yleiset uimarannat
- koulut ja oppilaitokset
- päivähoitotilat
- sosiaalihuollon palvelut
- sellaiset kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot, joissa tehdään ihoa läpäiseviä toimenpiteitä

Suunnitelmallisen valvonnan tarkastukset ja näytteiden määrä on esitetty liitteessä 1. Ohjelmakaudella 2020-2024 valvontaa kohdistetaan valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti myös muihin keskisuuren ja matalan riskin kohteisiin.

Suunnitelmallisen valvonnan teemat ja toimenpiteet on esitetty seuraavassa taulukossa.

TOIMINTA	SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN TEEMAT 2020–2024	TOIMENPITEET JA AIKATAULU
Talousvesi	Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan tukeminen. Riskinarviointia ja hallintaa kehitetään yhteistyössä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa.	Riskinarviointia ja hallintaa ja omavalvonnan toteutumista arvioidaan tarkastusten yhteydessä.
	Valvontayksikön oman vesihuollon häiriötilannesuunnitelman päivittäminen ja valmiusharjoituksiin osallistuminen.	Erityistilanteisiin varautumista kehitetään yhteistyössä muiden viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin erityistilanneharjoituksiin yhteisen erityistilannesuunnitelman mukaisesti.
Terveystieteiden olojen valvonta	Varuskuntien ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tilat	Selvitetään terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset ilmoitusvelvolliset ja valvonnan piiriin kuuluvat varuskuntien tilat. Pyydetään näistä tiloista ilmoitukset ja tehdään tarkastukset riskinarvion mukaisessa aikataulussa. Vuosina 2020-2021.
	Radonvalvonta	Suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä pyydetään selvitystä sisäilman radonpitoisuudesta. Koko ohjelmakausi.
Sidosryhmät	Valvonnan yhtenäistäminen ja yhteistyö muiden valvontayksiköiden kanssa	Osallistutaan Etelä-Suomen valvontayksiköiden valvonnan yhtenäistämiseen tähtääviin työpajoihin. Osallistutaan kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettäviin tapaamisiin.
	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (Lausuntojen antaminen esim. kaava, ympäristölupa jne.)	Ympäristöterveysyksikkö antaa pyydettyä lausuntoja eri sidosryhmien hankkeisiin terveydensuojelun edistämiseksi. Ympäristöterveysyksikön edustaja on mukana kaupungin eri toimialojen sisäilmatyöryhmissä. Koko ohjelmakausi.

3.3 Valvottavien toimintojen määrä, tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvia toimintoja on VATI-valvontatietojärjestelmän mukaan 2825 (tilanne 4.11.2019). Valvottavien kohdetyyppien ja toimintojen tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveyshaitan toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla. Arviointi perustuu kokemukseräiseen tietoon valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien toiminnan laadusta, laajuudesta, olosuhteiden asianmukaisuudesta ja käyttäjäryhmästä.

Valitusten perusteella tehtävien tarkastusten määrä on viime vuosina vähentynyt ja ilmoitusten käsittelyyn on kulunut vähemmän aikaa vuonna 2017 voimaan tulleen

terveydensuojelulain muutoksen myötä. Valvonnan painopistettä on voitu siirtää suunnitelmalliseen valvontaan.

Riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi Valvira on antanut ohjeet valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Riskinarvioinnin perusteella terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvontakohtetyypin tarkastustiheys. Jatkossa kohteelle tehdään riskinarvio, jonka pohjalta kohteen tarkastustiheys määräytyy. Kohdekohtaisen riskinarvion menettelyn kehittäminen on aloitettu 2017 ja sitä jatketaan tulevalla ohjelmakaudella.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. kohteen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin (tarkastuksen sopiminen, valmistelu, tarkastus, tarkastuskertomuksen laatiminen, mahdollisesti näytteenotto) kuluu aikaa yhdestä tunnista useisiin tunteihin.

Valvontasuunnitelman liitteenä olevassa taulukossa (Liite 1) on yksityiskohtaisemmin esitetty valvottavien toimintojen kokonaismäärä, suositeltu tarkastustiheys, suositeltujen tarkastusten kokonaismäärä ohjelmakaudella ja suunniteltu tarkastusten määrä ohjelmakauden eri vuosina. Taulukossa on esitetty myös suunnitellut näytemäärät, eri toimintojen tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika sekä tarkastuksen sisältö ja lakiperusteet.

4 Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko jostakin tekijästä tai olosuhteesta terveyshaittaa. Terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi annetaan tarvittavia ohjeita, kehotuksia ja määräyksiä.

Ympäristöpalvelut valvoo terveydensuojelulain tarkoittamia kohteita suunnitelmallisesti tekemällä tarkastuksia sekä ottamalla näytteitä ja tutkituttamalla niitä. Nämä säännöllisen valvonnan toimenpiteet ovat maksullisia. Lisäksi kohteisiin voidaan tarvittaessa tehdä maksullisia uusintatarkastuksia.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöpalvelut tekee muuta terveydensuojelulain tarkoittamaa valvontaa, joka ei vaadi säännöllisyyttä. Tähän kuuluvat mm. asumisterveyteen liittyvät tarkastukset sekä asiakkaiden valitukset ja niihin liittyvät selvitykset. Näiden terveyshaittaepäilyn tai valituksen perusteella tehtyjen tarkastusten lisäksi kohteeseen voidaan tehdä myös ennakkotarkastus, kun suunnitellaan uutta toimintaa. Edellä mainitut tarkastukset ovat maksuttomia.

4.2 Tarkastuksen sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen kohteen asiakirjoihin: toiminnasta tehty päätös, terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus, aiemmin laaditut tarkastuskertomukset ym.), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Tarkastuksella selvitetään, harjoitetaanko tarkastettavassa kohteessa elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa siten, ettei siitä synny terveyshaittoja. Tarkastuksilla havainnoidaan ja tarkastetaan VATI-lomakkeiden sisältämiä aiheita. Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti näytteenottoa. Suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohdetyyppien tarkastuksilla toiminnanharjoittajaa ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan, vaikka asiat kohteessa olisivatkin kunnossa. Ohjelmakauden aikana otetaan käyttöön VATI-lomakkeilla laadittava tarkastuskertomus.

Ympäristöpalveluiden valvonnassa olevat terveydensuojelulain mukaiset kohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet kuten kaikki tarkastukset, näytteenotot, toimenpidepyynnöt jne. kirjataan VATI-tietojärjestelmään.

5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

MetropoliLab Oy ottaa ja tutkii talousveden säännöllisen valvonnan näytteet. Valvontatutkimusohjelmassa vuosille 2020–2024 käsitellään koko HSY:n vesihuollon alue yhtenä kokonaisuutena (Helsinki, Espoo ja Vantaa). Sen mukaan vuonna 2020 tullaan Helsingissä ottamaan 348 jatkuvan valvonnan näytettä ja 11 jaksottaisen seurannan näytettä. Lisäksi Sipoon Veden toimittamasta talousvedestä otetaan kolme säännöllisen valvonnan näytettä Helsingin Östersundomin alueelta.

Ympäristöpalvelut valvoo yleisten uimarantojen veden laatua sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Uimaveden hygieenistä laatua seurataan määrittämällä vesinäytteistä ulosteperäisiä bakteereita (suolistoperäiset enterokokit ja *Escherichia coli*). Näytteitä otetaan suurilta yleisiltä uimarannoilta 60 (viisi näytettä/kesä/ranta) ja pieniltä yleisiltä rannoilta 52 (neljä näytettä/kesä/ranta).

Ympäristöpalvelut valvoo säännöllisesti 12 yleisen uimahallin ja neljän maauimalan sekä 43 muun yleisen laitoksen altaiden veden laatua terveydensuojelulain (763/1994) mukaan. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksella (315/2002) tarkempia säännöksiä uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Uima-allastiloissa on laadittu säännöllistä valvontaa varten laitokohtainen valvontatutkimusohjelma, jossa laitoksen ominaispiirteet on otettu huomioon. Ohjelmaan on sisällytetty asetuksen mukainen näytteenotto. Näytteenottotiheys on riippuvainen mm. kohteen vuosittaisesta kävijämäärästä. Näytteitä suunnitellaan otettavan allasvedestä vuonna 2020 yhteensä 1100-1300. Tällä hetkellä kaikki laitokset tutkituttavat näytteenottosuunnitelman mukaiset allasvesinäytteet MetropoliLabissa. Myös allasvesien näytteenotto tapahtuu pääosin MetropoliLabin toimesta.

Koulujen, päiväkotien ja vastaavien tilojen tarkastusten yhteydessä otetaan sisäilma-, materiaali- ja pintanäytteitä tarpeen mukaan. Näytteitä otetaan sekä kemiallista että mikrobiologista tutkimusta varten. Näytteet ottavat ympäristöpalveluiden tarkastajat ja asumisterveysneuvoja. Lähtökohtaisesti pyritään kuitenkin ohjaamaan kiinteistön omistajaa tekemään tarvittavat jatkotutkimukset tai teettämään ne sertifioidulla ulkopuolisella asiantuntijalla.

6 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

Eritystilanteisiin varautumista ja viestintää kehitetään yhteistyössä asianomaisten viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin erityistilanneharjoituksiin yhteisen erityistilannesuunnitelman mukaisesti.

7 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on käsitelty Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020–2024 yhteisen osion kappaleessa valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Terveydensuojelun ja tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020-2024

Toimintaluokka /-tyyppi	Valvottavien toimintojen lukumäärä (VATI:sta)	Valtakunnallinen valvontaohjelma 2020 - 2024		Suunnitellut tarkastukset / vuosi					Suunnitellut tarkastukset yhteensä 2020 - 2024	Kohteiden riskinarvioinnissa huomioitua	Keskimääräinen tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö ja lakiperuste	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä / vuosi					Näytteenotossa huomioitavaa	
		Päivitetty 4.11.2019	Suosittelut tarkastustiheys / vuosi	Suosittelu tarkastusmäärä	2020	2021	2022	2023						2024	2020	2021	2022	2023		2024
EU-raportoitava vedenjakelualue, yli 1000 m ³ tai min. 5000 henkilölle	1	1,00	1	2	2	2	2	2	10	Kaksi vedenpuhdistuslaitosta, suuri vedenjakelumäärä		Tsl: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, käytönvalvonta, vedenkäsittelylaitokset Vanhakauupunki ja Pitkäkoski, vedenkäsittely, ylä- ja alavesisäiliöt		359	359	359	359	359	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Talousveden toimittaminen, muu vedenjakelualue, 10 - 999 m ³ tai 50 - 5000		1,00	0						0											
Pieni vedenjakelualue, alle 10 m ³ tai alle 50 henkilölle		0,50	0						0											
Tukkuhaitos, talousvettä toimittava		1,00	0						0											
Suuret, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet		0,50	0						0											
Pienet, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet	1	0,30	0	0	0	0	0	0	0	Tarkastetaan terveyshaittaa epäiltäessä		Tsl: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus		0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Valvottavat kaivot (elintarvikehuoneisto tai ulkinen/kaupallinen toiminta)	5	0,00	0	0	2	1	2	1	6	Valmistetaan juomavettä merivedestä, vedenjakelu tapahtumissa		Tsl: kaivon ympäristö ja rakenteet, vain kohteissa joissa vesinäytteet antavat aihetta		0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimata, vesipuisto tai muu	57	1,00	285	57	57	57	57	57	285		4,5	Tsl: vedenlaatu, vedenkäsittelylaitteet, käyttötarkkailu, tilojen hygienia, valvontatutkimusohjelma, tiedottaminen. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.		1100-1300	1100-1300	1100-1300	1100-1300	1100-1300	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Yleiset uimarannat, EU	12	1,00	60	12	12	12	12	12	60		3	Tsl: Rannan tarkastus; kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltokyltit, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		60	60	60	60	60	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Pienet yleiset uimarannat	13	1,00	65	13	13	13	13	13	65		3	Tsl: Rannan tarkastus; kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltokyltit, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		52	52	52	52	52	Erillinen näytteenotossuunnitelma	
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	340	0,30	510	102	102	102	102	102	510		10	Tsl: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Pyritään toteuttamaan monialaisena tarkastuksena							
Sosiaalihuollon palvelut: Päiväkodit, leikkitoiminta	733	0,30	1100	220	220	220	220	220	1100		9	Tsl: sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, rakenteiden kunto, lämpö- ja ääniolosuhteet, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonta. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Sosiaalihuollon palvelut: Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt	27	0,30	41	8	8	9	8	8	41		5,5	Tsl: sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, rakenteiden kunto, lämpö- ja ääniolosuhteet, omavalvonta. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Sosiaalihuollon palvelut: Vanhainkodit ja vastaavat	78	0,30	117	23	23	23	24	24	117		5,5	Tsl: sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, rakenteiden kunto, lämpö- ja ääniolosuhteet, radonmittaustulosten olemassaolo, omavalvonta. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Sosiaalihuollon palvelut: Muut sosiaalialan yksiköt	65	0,30	98	20	19	20	19	20	98		5,00	Tsl: sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, rakenteiden kunto, lämpö- ja ääniolosuhteet, omavalvonta. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, iltapäiväkerhot ja sisäleikkikentät	36	0,25	54	10	11	11	11	11	54		4	Tsl: sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, rakenteiden kunto, lämpö- ja ääniolosuhteet, omavalvonta. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Majoitustoiminta - hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntoilat, kasarit jne.	595	0,20	595	119	119	119	119	119	595		3	Tsl: sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, tuholaisien torjunta, rakenteiden kunto, omavalvonnan laajuus ja toimivuus. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Ei tarkasteta kotirauhan piirissä olevia kohteita.							
Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	587	0,25	734	147	147	146	147	147	734	Tarkastukset painottuvat ihoa läpäiseviä toimenpiteitä tekeviin kohteisiin.	3	Tsl: työvälineiden hygienia, ilmanvaihdon riittävyys, siivouksen taso, rakenteiden kunto, omavalvonnan laajuus ja toimivuus. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Ei tarkasteta kotirauhan piirissä olevia kohteita.							
Solarium	42	0,20	42	8	8	9	9	8	42		3	Tsl ja säteilylaki: hygienia ja säteilyturvallisuus.								
Yleiset saunat	56	0,50	140	28	28	28	28	28	140		3	Tsl: siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, omavalvonnan laajuus ja toimivuus								
Liikuntatilat	177	0,20	177	35	35	36	36	35	177		3	Tsl: sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen hygienia, rakenteiden kunto, omavalvonnan laajuus ja toimivuus. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.								
Tupakkalaisa tarkoitettujen tuotteiden vähittäis- ja tukkumyynti, TupL	775	0,50	1938	388	387	388	387	388	1938			Myyntin järjestelyt, markkinointi, omavalvonta sekä laitton kauppa.								
* Nikotiinikorvaus- hoitovalmisteiden vähittäismyynti, LääkeL	370	0,00		130	130	130	130	130	650			Myyntin järjestelyt ja omavalvonta								
Ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet				4	4	4	4	4	20											
Ravintoloiden tupakointitilat, TupL	86	0,30	129	26	26	26	26	26	130			TupL: omavalvonta, savun poiston toimivuus								
YHTEENSÄ	4056		6084	1352	1353	1356	1356	1355	6772					1571	1571	1571	1571	1571		

Helsinki

Helsingin
tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
2020–2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valvonnan suunnitteluelvoite	3
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	4
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	5
3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät	6
3.1 Valvonnan painopistealueet	6
3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika.....	6
3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät.....	7
3.3.1 Myyntipaikat.....	8
3.3.2 Tupakointitilat.....	8
3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa	9
4. Tarkastusten määrittely ja sisältö	9
4.1 Tarkastuksen määrittely	9
4.2 Tarkastuksen sisältö.....	9
5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	10
6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	10

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on tupakkalain (549/2016) 84 §:n 1 momentin perusteella laadittu Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden tupakkalain valvontasuunnitelma, joka on laadittu vuosille 2020–2024. Suunnitelmaa voidaan tarpeen vaatiessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalveluiden suorittamaa tupakkavalvontaa sisältäen suunnitelman mukaisen valvonnan. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikoissa valvotaan myös nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset, joita on odotettavissa myös ohjelmakauden 2020-2024 aikana. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lainsäädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja –rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta. Asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely ja kieltojen valvonta työllistävät melko paljon ja vievät resursseja muulta valvonnalta.

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita Helsingissä ovat tupakointitilat, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukku- ja vähittäismyyntipaikat, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, tupakan vastikkeiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaikat sekä ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet.

1.1 Valvonnan suunnitteluvaihe

Tupakkalain 84 §:n 1 momentin mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Tupakkalain 84 §:n 2 momentin mukaan kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 83 §:ssä tarkoitettu valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Ympäristöpalvelut on huomioinut tässä valvontasuunnitelmassa 2020-2024 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) vuosille 2020-2024 laatiman valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan tupakkavalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty tupakkalaissa (549/2016). Lain 8 § 1 momentin mukaan:

Kunta valvoo alueellaan:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Kunnan nikotiinivalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty lääkelaisissa 395/1987. Lain 54 c § 1 momentin mukaan:

Kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2009 alkaen. 15.8.2016 voimaan tulleen uuden tupakkalain myötä nikotiininesteiden myynti sallittiin Suomessa. Nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista, ja niiden myynti on yhdistetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntiin. Uusi tupakkalaki velvoittaa tukkumyyjiä tekemään toiminnastaan ilmoituksen. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin ja tukkumyynnin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupahakemusten ja ilmoitusten käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin kohteet on rekisteröity vuoden 2019 loppuun asti sekä Tarkastajajärjestelmä-tietokantaan että valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Resursseja runsaasti vaativasta kahden tietojärjestelmän rinnakkaiskäytöstä on tarkoitus luopua heti, kun laskutus saadaan integroitua VATiin. Valvira ylläpitää valtakunnallista Turre-luparekisteriä. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupaa voi hakea Valviran internetsivuilta sähköisesti. Myös ilmoituksen tukkumyynnistä voi tehdä sähköisesti. Hakemus tai ilmoitus ohjautuu Turren myyntipaikan sijaintikunnan perusteella valvontayksikön käsittelylistalle. Kunnan valvontaviranomainen päivittää asian käsittelyyn ja lupakohteisiin liittyvää tietoa Turre-järjestelmään, josta lupien tiedot päivittyvät myös tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myyville tukkuliikkeille.

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2006 alkaen. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin luvanva-

raisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupien käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin kohteet on myös rekisteröity 2019 loppuun asti sekä Tarkastajajärjestelmä-tietokantaan että valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on ollut mahdollista 1.1.2017 alkaen. Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Tupakka- ja nikotiinivalvonnan pääpaino on tupakka- ja lääkelain asiantuntija- ja neuvontatehtävissä, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupien käsittelyssä, tukkumyynti- ja nikotiininesteilmoitusten käsittelyssä, luparekisterien ylläpidossa sekä tupakka- ja nikotiinivalvonnan valituksissa, jotka koskevat esimerkiksi tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakkatuotteiden mainontaa ja myyntityöntekijöiden sekä tupakointikieltojen tai -rajoitusten rikkomista.

Tupakka- ja lääkelain valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö, jossa on kaksi tiimiä (asumisterveys ja terveydensuojelu).

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2020 kaikkeen tupakka- ja lääkelain valvontaan 3,9 henkilötyövuotta (htv), josta suunnitelmallisen valvonnan osuus on 2,3 henkilötyövuotta. Kokonaisresurssista 1,6 henkilötyövuotta kohdistuu asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn. Tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan henkilöstöresurssin määrään ohjelmakauden aikana voivat vaikuttaa esimerkiksi lainsäädännön muutokset, joita on odotettavissa ohjelmakauden 2020-2024 aikana.

Aiemmin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupien käsittely on vienyt lähes kokonaan tupakkavalvontaan varatun henkilöstöresurssin, eikä riittävälle tarkastustoiminnalle ole ollut toteuttamismahdollisuuksia. Ohjelmakaudella 2020-2024 valvontaa pyritään helpottamaan kehittämällä ja yksinkertaistamalla toimintatapoja sekä jatkamalla digitaalisten työvälineiden käytön kehittämistä valvonnan tukena.

3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

3.1 Valvonnan painopistealueet

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on vuosille 2020-2024 laaditussa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa jakanut valvonnan painopistealueet seuraavasti:

- Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa 2020-2024
- Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö 2020-2021
- Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta 2022-2024.

Painopistealueena 2020-2024 on yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Ympäristöpalveluilla on edustaja Savuton Helsinki –verkostossa sekä Helsingin Pakka-toiminnassa.

Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö ovat painopistealueena 2020-2021. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Yhteistarkastuksia voidaan tehdä esimerkiksi elintarvikevalvonnan, alkoholivalvonnan, työsuojeluvalvonnan, tullin tai poliisin kanssa. Huomiota kiinnitetään viranomaisyhteistyön toimintatapojen luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan.

3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika

Valvira on määritellyt suunnitelmalliset tarkastustiheydet tupakkalain perusteella tarkastettaville kohteille. Alla olevassa taulukossa on esitetty Valviran tarkastustiheys ja –aika valvontasuunnitelmassa esitetyille kohteille.

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys/ vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on tupakointitila	0,3	2
Tupakkatuotteiden ja nikotiinien myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5	2
	Tupakkatuotteiden ja nikotiinien tukkumyynti	0,5	2

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ei ole määritellyt suunnitelmallista tarkastustiheyttä lääkelain perusteella tarkastettaville kohteille.

Terveydensuojelun valvontasuunnitelman liitteenä olevassa yhteisessä taulukossa on esitetty eri tupakka- ja nikotiinivalvontakohteiden lukumäärät niiden kohteiden osalta, jotka ovat ympäristöpalveluiden tiedossa. Ohjelmakauden 2020-2024 aikana on tarkoitus saada kohdekohtaiseen rikiluokitukseen perustuva suunnitelma liitteenä olevan toimintotyyppikohtaiseen riskiluokitukseen perustuvan suunnitelman tilalle. Näin ollen suunnitelma tarkentuu jatkuvasti kohteiden tarkastusten ja tietojen päivittämisen perusteella.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Tupakkatuotteiden ja nikotiinien myynnin osalta riskinarvioinnilla voidaan vain lisätä tarkastustiheyttä. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat esimerkiksi valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin sekä omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat).

3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät

Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueita määriteltäessä on huomioitu Valviran määrittelemät painopistealueet sekä valvonnassa havaitut tarkastustarpeet.

Suunnitelmallisen valvonnan piirissä on toimintoja tällä hetkellä 1231. Tupakkatuotteiden myyntiluvan haltijoita on 750, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden tukkumyyjiä viisi ja erillisiä tupakointitiloja 86. Nikotiinivalmistajien myyntipaikkoja on 370. Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkoja on ar-

vioitu olevan 20. Tupakkalain muutosten voidaan katsoa Helsingissä olleen tehokkaita, koska suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien vähittäismyyntipaikkojen määrä on vähentynyt vuosi vuodelta (2018: 861 kpl, 2019: 800 kpl, 2020: 750 kpl). Vähittäismyyntipaikkojen ja niissä olevien vähittäismyyntipisteiden määrän vähentymisen voidaan olettaa edelleen jatkuvan.

Seuraavissa kappaleissa on eritelty vuosittain tehtävät tarkastukset toimintatyypeittäin. Suunniteltujen tarkastusten määrää voidaan päivittää tarvittaessa ohjelmakauden aikana, mikäli lainsäädännössä tai kohteiden määrässä tapahtuu merkittäviä muutoksia.

3.3.1 Myyntipaikat

Vuosina 2020-2024 ympäristöpalveluissa keskitytään tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden myyntipaikkojen tarkastuksiin ja myyntilupahakemusten käsittelyyn. Tarkastuksilla keskitytään erityisesti omavalvonnan tukemiseen ja savukkeiden sekä kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkintöihin.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin tulevat vaiheittain 20.5.2019 alkaen pakollisina ominaisuuksina turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyssjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunniste. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistumaan tupakkatuotteen aitoudesta sekä jäljittämään tuote valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti. Vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomiota uusiin pakollisiin merkintöihin. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Helsingissä suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat vähittäismyyntiluvallisten myyntipaikkojen lisäksi poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden ja tupakan vastikkeiden (esim. vesipiippukivet, yrtti-nuuska) myyntipaikat.

- Tarkastetaan 388 tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan 130 nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan kaksi tukkumyyntipaikkaa.

3.3.2 Tupakointitilat

Ravintoloiden tupakointitilojen tarkastuksilla keskitytään erityisesti omavalvonnan tukemiseen. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan 26 tupakointitilaa.

3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa

Ohjelmakaudella 2020-2024 yleiset tilaisuudet eivät ole painopisteenä, mutta aiempina vuosina tarkastuksilla havaittujen puutteiden takia niihin on tarkoituksemukaista tehdä tarkastuksia myös uudella ohjelmakaudella. Tarkastukset pyritään tekemään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan neljä yleistä tilaisuutta.

4. Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Tupakka- ja lääkelain mukaisten tarkastusten tavoite on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen säädöstenmukaisuus. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä.

Tarkastus on joko suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva ennalta sovittu tarkastus tai ennalta ilmoittamatta suoritettava tarkastus. Tarkastuskäyntejä tehdään virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin. Ennalta ilmoittamaton tarkastus on perusteltu, mikäli se on tupakkalain toteutumisen ja valvonnan kannalta oleellista. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia, tulee viranomaisen velvoittaa ne korjattaviksi annettuun määräaikaan mennessä, minkä jälkeen suoritetaan uusintatarkastus.

Säännölliseen valvontaan liittyvä uusintatarkastus voi olla ennalta sovittu tai ennalta ilmoittamaton. Uusintatarkastuksella varmistetaan, että kohteen toiminta on saatettu tupakka- tai lääkelain mukaiseksi. Uusintatarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena.

4.2 Tarkastuksen sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen kohteen asiakirjoihin ja tietojärjestelmän sekä luparekisterin kohdetietoihin), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi toimijalle ja muille mahdollisille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan aina, vaikka tarkastettavassa kohteessa asiat olisivatkin kunnossa. Tarkastuksilla käytetään VATI-lomakkeita.

5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa ei suoriteta suunnitelmallista tupakkavalvontaan liittyvää näytteenottoa. Erityisissä tapauksissa voidaan ottaa kertaluonteinen, lyhyt ilmanäyte imemällä pumpulla ilmaa näytekeräimen läpi. Valvonta tukeutuu MetropoliLab Oy:n palveluihin, joka on Eviran hyväksymä laboratorio.

6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on käsitelty Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020-2024 yhteisen osion kapaleessa valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Helsingin suunnitelma
eläinten terveyden ja hyvinvoinnin
valvonnasta sekä kunnan järjestämistä
eläinlääkäripalveluista
2020–2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat	3
1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat	3
2 Voimavarat	4
2.1 Resurssitarpeen kartoitus	4
2.2 Henkilöressurit, vastualueet ja työnjako	4
2.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	5
2.4 Yksityinen palveluntarjonta	6
3 Tietojärjestelmät	7
4 Yhteistyö ja viestintä	7
4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa	7
4.2 Viestintä.....	9
5 Maksut	9
6 Valvonnan toimeenpano	9
6.1 Eläinten terveyden valvonta	9
6.1.1 Eläintautivalmius.....	9
6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset.....	10
6.1.3 Zoonoosien valvonta.....	10
6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat	11
6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	12
6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	12
6.1.7 Kyyhkyslakat.....	12
6.1.8 Muu tautiseuranta	12
6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen	12
6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	12
6.1.11 Eläinkuljetukset.....	13
6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta.....	13
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	15
6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus.....	16
6.2.2 Luvan- ilmoituksenvaraisten toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus.....	17
6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet	20
7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	20
7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta.....	20
8 Laatu	21
8.1 Valitusten käsittely	21
9 Seuranta ja raportointi	21
9.1 Seuranta	21
9.2 Raportointi	21
10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2020	22

LIITE 1 Resurssitarpeen kartoitus 2020

Johdanto

1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaan Ruokaviraston on laadittava osana elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa ja ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO), jonka tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa, ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä, lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua sekä yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Valtakunnallisen ohjelman laatimisesta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoksen asetuksella eläinlääkintähuollosta (1031/2009).

1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat

Aluehallintoviraston (AVI) on laadittava alueellinen suunnitelma kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua koskevat alueelliset tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet. Valtakunnallinen ohjelma on otettava huomioon alueellisessa suunnitelmassa, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukainen suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Helsingin kaupungin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2015- 2020 ja aluehallinnon ohjeistus luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan riskiluokituksesta.

2 Voimavarat

2.1 Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2015- 2020 mukainen resurssitarpeen kartoitus -lomake on suunnitelman liitteenä (liite 1).

2.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkintähuollon järjestämiseen arvioidaan kuluvan ympäristöpalveluiden henkilöresursseja vuonna 2020 yhteensä 3,4 henkilötyövuotta.

Resurssit jakautuvat seuraavasti:

- elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
- eläinlääkärit	3,1 htv
- avustava henkilöstö	0,2 htv

Helsingin ympäristöpalveluiden elintarviketurvallisuusyksikössä työskentelee kuusi virkaeläinlääkärinä, joista kolmas valvontaeläinlääkärin virka on uusi, perustettu vuonna 2019. Kolmannen valvontaeläinlääkärin virkaa oli esitetty usean vuoden ajan valvontaeläinlääkäreiden suuren työmäärän ja pääkaupungin eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan suuren tarpeen vuoksi. Virka parantaa merkittävästi Helsingin eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan resursointia.

Kaupungineläinlääkäri toimii elintarvikevalmistus ja eläinsuojelu -tiimin esimiehenä. Kaupungineläinlääkäri ja kaksi hygieenikkoeläinlääkärinä huolehtivat pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvistä tehtävistä. Kolme valvontaeläinlääkärinä huolehtivat pääsääntöisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläintautien vastustamiseen liittyvistä toimenpiteistä. Kaikki eläinlääkärit huolehtivat kuitenkin tarvittaessa kaikista virkaeläinlääkärille kuuluvista tehtävistä. Eläinlääkäreiden tehtäväjako on viimeksi vahvistettu eläinlääkintähuoltolain 16 §:n mukaisesti ympäristöjohtajan päätöksellä § 15 30.11.2016. Kolmas valvontaeläinlääkäri on aloittanut syyskuussa 2019. Vastuujako uudistetaan kolmannen valvontaeläinlääkärin viran myötä 2019 aikana.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio maksaa kunnalle korvausta lainsäädännössä kunnaneläinlääkärille osoitettujen eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisten valvontatehtävien osalta. Korvauksista on säädetty tarkemmin eläinlääkintähuoltoasetuksessa. Korvauksen perusteena oleviin kustannuksiin lasketaan muun muassa valvontatehtävään käytetyn työajan palkkakustannukset henkilösivukuluineen ja valvontatehtävästä aiheutuvat välttämättömät matkakustannukset, aineet ja tarvikkeet. Ympäristöpalvelut saa aluehallintovirastolta korvausta kolmesta valvontaeläinlääkärin virasta. Tämän lisäksi muiden ympäristöpalveluiden eläinlääkäreiden eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaiset valvontatehtävät on laskutettu tuntiperusteisesti.

Helsingin alueella valvontatyö on suuren tarkastusmäärän lisäksi erittäin kuormittavaa asiakaskuntaan kasaantuneiden sosiaalisten ongelmien vuoksi. Valtaosa tarkastuksista tehdään kerrostalovaltaisilla asuinalueilla ihmisten

yksityisasuntoihin, mikä lisää osaltaan valvontatyön riskejä. Suuri tarkastusmäärä tuo mukanaan myös runsaasti hankalia ja aikaa vieviä eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisia toimenpiteitä vaativia tapauksia. Lisäksi Helsingissä tulee ilmi runsaasti epäilyjä eläinten laittomasta maahantuonnista, noin 30 kpl vuodessa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit tekevät vuosittain 10–20 tutkintapyyntöä poliisille sekä tullille ja toimivat useita kertoja vuodessa Helsingin käräjäoikeudessa syyttäjän nimeäminä todistajina eläinsuojelurikoksiin sekä eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvissä oikeudenkäynneissä.

Helsingiläiset lemmikit sekä hevoset matkustavat ahkerasti ja tämä näkyy korkeana virkaeläinlääkäreiden myöntämien vientitodistusten määränä. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit myöntävät vuosittain yhteensä noin 280 vientitodistusta.

Korkeasaaren eläintarhan toiminnasta on vuoden 2018 alusta lähtien vastannut kaupungin säätiö. Korkeasaaren eläinlääkäri ei säätiön palvelukseen siirryttyään ole hoitanut eläinten vientiin ja tuontiin liittyviä virkatehtäviä vaan ne ovat siirtyneet ympäristöpalvelujen eläinlääkäreille. Vientitarkastusten määrä vuosittain on noin 20.

Ympäristöpalvelut ostaa eläinlääkintähuoltopalvelut kokonaisuudessaan yliopistolliselta eläinsairaalta 28.2.2005 solmitun sopimuksen mukaisesti.

2.3 Henkilökunnan pätevyiden ja osaamisen varmistaminen

Henkilökunnan pätevyys on varmistettu virkojen pätevyysvaatimuksissa ja osaamisen jatkuvassa kehittämisessä. Eläinlääkäreistä kaupungineläinlääkäriin ja hygieenikkoeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäritutkinto tai siihen sisältyvä elintarvikehygieenikkokuulustelu. Valvontaeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinto. Kielitaitovaatimuksena on ollut suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen taito. Käytännössä tehtävät edellyttävät myös hyvää englannin kielen suullista ja kirjallista taitoa.

Vakituisesta henkilökunnasta kaupungineläinlääkärillä ja toisella hygieenikkoeläinlääkärillä on hygieenikkotutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäriin pätevyys. Toinen hygieenikkoeläinlääkäri on suorittanut hygieenikkokuulustelun ja hän on tällä hetkellä ympäristöterveydenhuollon erikoistumisohjelmassa. Toinen hygieenikkoeläinlääkäreistä on suorittanut lisäksi eläinlääketieteen tohtorin tutkinnon.

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä pyytämällä nähtäväksi alkuperäiset tutkintotodistukset ennen virkamääräystä. Lainsäädännön mukaan ainoastaan eläinlääkäreille kuuluvat työtehtävät on rajattu yksikön sisäisellä työnjaolla vain eläinlääkäreille. Sairaus- ja muissa poissaoloissa eläinlääkärit toimivat toistensa sijaisina yksikön sisäisen työnjaon mukaisesti.

Henkilöstön jatkuvalla ja monipuolisella koulutautumisella on keskeinen merkitys valvontasuunnitelman suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen kannalta. Koulutus on tarpeen mukaan joko ympäristöpalveluiden sisäistä koulutusta tai ulkopuolista

koulutusta. Tavoitteena on tuntea ja osata soveltaa keskeistä lainsäädäntöä kullakin valvonnan osa-alueella ja kehittää sujuvaa suomen, ruotsin ja englannin kielen suullista ja kirjallista ilmaisua, ICT-taitoja sekä vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Kuvaus täydennyskoulutuksen järjestämisestä sekä ammatillisen osaamisen kehittämisestä ympäristöpalveluissa löytyy Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisestä osiosta.

Erityisesti eläinsuojeluvalvontaa tekevien työntekijöiden osaamista haastavissa valvontatilanteissa vahvistetaan erilaisin työsuojelukoulutuksin. Poliisin kanssa yhteistyössä suunnitellaan ja järjestetään turvallisuuskoulutusta. VIRVE-puhelinten käyttöä harjoitellaan säännöllisesti.

Vaikeita eläinsuojelutapauksia käydään tarvittaessa läpi eläinsuojeluvalvontaa tekevien virkaeläinlääkäreiden, esimiehen sekä lakimiesten kanssa. Eläinsuojeluvalvontaa tekevilla eläinlääkäreillä on myös mahdollisuus säännölliseen työnohjaukseen, jotta eläinsuojelutarkastuksista aiheutuva henkinen kuorma ei kasvaisi liian suureksi.

Esimies arvioi vuosittaisissa tuloskeskusteluissa jokaisen työntekijän kanssa koulutustarvetta. Eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti ammattialaansa liittyvään koulutukseen ja kahdeksan päivän koulutusvelvoite täyttyy vuosittain. Vuosina 2020- 2024 täydennyskoulutusta pyritään valvontaeläinlääkäreiden osalta kohdentamaan kunkin eläinlääkärin vastuualueisiin sopivammaksi.

2.4 Yksityinen palveluntarjonta

Yksityiset eläinlääkäriasemat huolehtivat valtaosasta helsinkiläisten lemmikkieläinten eläinlääkäripalveluista päivystysaikaan lukuun ottamatta. Helsingissä on yhteensä yli 40 yksityistä eläinlääkärinä tai eläinlääkäriasemana, jotka ovat ilmoittaneet toiminnastaan aluehallintoviraston yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien rekisteriin. Osa eläinlääkäriasemista palvelee myös viikonloppuisin ja näistä yhdellä asemalla on ympärivuorokautinen päivystys. Päiväaikainen eläinlääkäripalveluiden tarjonta kattaa eläinlääkintähuoltolain mukaisen velvoitteen hyvin.

Yksityisten eläinlääkäriasemien tarjoama ympärivuorokautinen päivystyspalvelu ei ole riittävää koko Helsingin tarpeeseen eläinlääkintähuoltolain tarkoittamassa laajuudessa. Hevosten ja tuotantoeläinten osalta yksityistä päivystyspalvelua ei ole lainkaan tarjolla Helsingissä.

3 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohteet ja -tiedot talletetaan ympäristöpalveluissa käytössä olevaan Tarkastaja by Digia-tietojärjestelmään. Tarkastaja-järjestelmään on siirretty suuri osa vanhoista valvontatiedoista sekä sinne kirjataan suoritettavat uudet tarkastukset, näytteenotot jne. Rekisteri on tarkoitettu viranomaiskäyttöön, mutta tiedot ovat julkisia, ellei tietoa ole erikseen säädetty salassa pidettäväksi. Tietosuojaseloste on nähtävissä osoitteessa <https://www.hel.fi/rekisteriseloste>. Tarkastaja-järjestelmä tulee vähitellen poistumaan käytöstä, sillä elintarvike- ja terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan käyttöön tuli valtakunnallinen VATI-järjestelmä vuonna 2019. Tarkastaja-järjestelmää ei enää kehitetä, mutta eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tiedot tallennetaan sinne edelleen valtakunnallisen korvaavan eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tietojärjestelmän puuttuessa. Ruokavirasto kartoittaa valvontayksiköiden eläinlääkintähuollon käytössä olevia tietojärjestelmiä ja uuden järjestelmän vaatimuksia syksyn 2019 aikana.

EU:n tietosuojasetuksen voimaantulon myötä vuonna 2018 eläinsuojeluvalvonnan kirjausohjeita ja tietojen säilyttämistä on arvioitu ja ohjeita täsmennetty vastaamaan tietosuojasetuksen vaatimuksia.

Eläinsuojelupäätökset ja –tarkastuspöytäkirjat ja eläintautivalvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään myös paperiversioina arkistointilain (831/94) vaatimusten mukaisesti. Ympäristöpalveluiden arkistoista löytyy kaikki Helsingissä tehdyt eläinsuojelupäätökset vuodesta 1984 lähtien.

Valvontaeläinlääkärit käyttävät aktiivisesti TRACES-järjestelmää. Eläintenpitokieltorekisteriä käytetään aktiivisesti valvonnan tukena ja haaskarekisteriä tarvittaessa. Eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmä (Elvi, entinen Elite) on toistaiseksi Ruokaviraston ja aluehallintovirastojen käytössä, mutta mikäli käyttöoikeudet laajenevat, järjestelmä tullaan ottamaan aktiivikäyttöön aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti. Valvonnan viranomaisstranetiä (Pikantti-ekstranet) ja eläinrekistereitä käytetään tarvittaessa.

Tietoliikennejärjestelmien ja rekisterien käyttöön liittyvissä ongelmissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä palvelutarjoajaan. ICT-tukea ja -koulutusta on saatavissa myös toimialan ICT-tuelta.

4 Yhteistyö ja viestintä

4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään lähes päivittäin Viikin löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa pääkaupunkiseudun löytöeläimille sekä sosiaalisista tai eläinsuojelullisista syistä tilapäistä hoitoa tarvitseville tai pysyvästi uudelleen sijoitettaville lemmikkieläimille.

Poliisin kanssa yhteistyö koskee esitutkintaan päätyvien eläinsuojelurikkomusten tai rikosten selvitystä sekä poliisin löytöeläintalolle toimittamiin eläimiin liittyviä eläinsuojelupäätöksiä. Poliisi tekee myös eläinsuojeluilmoituksia aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista sekä tapauksista, joissa heille on tehty rikosilmoitus eläimeen kohdistuvasta pahoinpitelystä. Helsingin poliisilaitokselle loppuvuonna 2018 perustetun eläinrikosten tutkintaryhmän kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja kehitetään käytänteitä, joilla eläinsuojeluvalvontaa saadaan tehostettua. Poliisi antaa ympäristöpalveluiden eläinlääkäreille myös tarvittaessa virka-apua eläinsuojelutarkastusten suorittamisessa ja virkaeläinlääkärit antavat vastaavasti virka-apua poliisille esimerkiksi poliisin pyytäessä lausuntoa eläimen terveydentilasta tai päädyttäessä poliisin takavarikossa olevan eläimen lopettamiseen.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystieteiden kanssa on myös vilkasta. Lastensuojelun, ikääntyneiden hoidon, kotisairaanhoidon sekä muiden sosiaalipalveluita tarjoavien tahojen kanssa voidaan tehdä yhteiskäyntejä sekä tarvittaessa ilmoittaa puolin ja toisin havaituista epäkohdista.

Etelä-Suomen aluehallintovirastoon lähetetään eläinsuojelutarkastuspöytäkirjojen kopiot ja yhteenvedot tehdyistä eläinsuojelutarkastuksista kuukausittain sekä taustatiedot ja tarkastuspöytäkirjat laittomasti maahantuotuja eläimiä koskien. Aluehallintovirasto tekee eläintautilain (441/2013) mukaisesti päätöksen laittomasti maahantuodun eläimen mahdollisesta lopettamisesta tai palauttamisesta lähtömaahan. Virkaeläinlääkärit avustavat aluehallintoviraston pyynnöstä päätöksen toimeenpanossa. Eläinten vientitarkastuksiin sekä laittomasti maahantuotujen eläinten tarkastuksiin liittyvät laskutuspyynnöt toimitetaan aluehallintovirastoon kahden viikon kuluessa tehdystä tarkastuksesta. Aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiltä pyydetään tarvittaessa myös ohjeita ja neuvoja sekä apua pitkittyneiden ja hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon.

Yhteistyö Uudenmaan valvontayksiköiden kanssa on lisääntynyt maakuntavalmistelun yhteydessä. Muiden kuntien ja kaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa hoidetaan yhteistyössä pitkittyneitä eläinsuojelua / tai eläintautiepäily- tapauksia, joissa asiakas on muuttanut kunnasta toiseen ennen kuin asiaa on ehditty käsitellä loppuun. Tyypillisesti yhteistyö toteutetaan siten, että uusintatarkastus tehdään toisessa kunnassa. Lisäksi toimintatapojen yhtenäistämistä on kehitetty yhdessä muiden kuntien kanssa. Yhteistyötä muiden Uudenmaan ja kuutoskaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa pyritään kehittämään edelleen vuosittaisten tapaamisten muodossa.

Tullin kanssa yhteistyötä tehdään epäiltäessä eläinten laitonta maahantuontia ja annetaan tarvittaessa virka-apua arvioitaessa eläinten kuljetusolosuhteita sekä kuntoa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ovat mukana aluehallintoviraston koordinoimissa eläinten tuonnin tehovalvonnoissa muun muassa Helsingin satamissa.

Yhteistyötä Helsingin eläinsuojeluyhdistyksen (Hesy ry.) kanssa tehdään uudelleen sijoitettavien löytöeläinten jatkohoitoon sekä eläinten kuljetuspalveluihin liittyen.

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liiton (SEY) kautta vastaanotetaan eläinsuojeluilmoituksia ja tehdään yhteistyötä SEY:n antamaan eläinsuojeluneuvontaan liittyen.

4.2 Viestintä

Viestinnässä noudatetaan Helsingin kaupungin viestintäohjetta ja yleisiä viestinnän toimintalinjoja. Ajankohtaisista ympäristöterveydenhuollon asioista lähetään tiedotteita viestimille ja tiedottajille.

Kaupungin internet-sivuilla on toimijoille ja kuntalaisille suunnattua opastusta, ohjeistusta ja lomakkeita ympäristöterveydenhuollon alalta. Lisäksi toimijoille on erilaisia esitteitä ja ohjeita, jotka ovat saatavilla ympäristöpalveluiden neuvonnassa.

Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

5 Maksut

Yliopistollinen eläinsairaala perii suoraan eläinten omistajilta eläinten hoidosta aiheutuneet kustannukset oman hinnastonsa mukaisesti. Aluehallintovirasto laskuttaa vientitodistuksista asiakkaita valvontaeläinlääkäriin tekemän laskutuspyynnön perusteella.

6 Valvonnan toimeenpano

6.1 Eläinten terveyden valvonta

6.1.1 Eläintautivalmius

Vastustettavien eläintautien uhkaan, leviämisen ennaltaehkäisyyn tai rajoittamiseen liittyen selvitetään erilaisten tuotantoeläinten pitopaikkoja kartoituksilla, otetaan näytteitä sekä määrätään tarvittaessa eläimen pitopaikalle rajoittavia määräyksiä taudin leviämisen estämiseksi. Joissakin tapauksissa myönnetään myös tapauskohtaisia poikkeuksia eläintautiuhkan vuoksi voimassaoleviin rajoittaviin määräyksiin (esim. lintujen ulkonapitokiellon myönnytykset). Varautumista korkeapatogeenisen lintuinfluenssaan tehostettiin yhdessä Pelastuslaitoksen, yliopistollisen eläinsairaalan ja Korkeasaaren eläintarhan kanssa vuosina 2017-2019. Taudin saapumiseen varaudutaan myös vuonna 2020 lintujen kevätmuuton aikaan.

Myös afrikkalaisen sikaruton saapumiseen varaudutaan. Afrikkalainen sikarutto on levinnyt useaan Euroopan maahan, kuten Belgiaan, vuonna 2018. Sekä Virossa että Venäjällä on todettu afrikkalaista sikaruttoa jo aiemmin. Afrikkalaisen sikaruton estämiseksi sikojen ulkoilua on rajoitettu Suomessa. Sikoja saa ainoastaan pitää ulkotarhassa, jossa on kaksinkertaiset aitaukset, jotta villisikojen ja aidattujen sikojen kontakti voidaan estää.

Eläintautien vastustamista hoidetaan yhteistyössä yksityisten eläinlääkärien, läänineläinlääkärien ja Ruokaviraston sekä kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan epidemiologisen toiminnan kanssa (zoonoosit).

Äkillisessä tautipurkauksessa ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ryhtyvät aluehallintoviraston ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin (rajoittavat määräykset, näytteenotto). Yliopistollinen eläinsairaala huolehtii peruseläinlääkäripalvelujen järjestämisestä myös poikkeustilassa. Tällä hetkellä yksi valvontaeläinlääkäri toimii valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämiin valmiuskoulutuksiin. Valvontaeläinlääkäreillä on käytössä VIRVE-puhelimet, joilla yhteydenpito muihin viranomaisiin sujuu äkillisessä kiireellisiä toimia vaativassa tautitilanteessa.

Toiminta erityistilanteissa ja varautuminen erityistilanteisiin perustuvat Helsingin kaupungin valmiusohjeeseen ja ympäristöpalveluiden valmiusohjeeseen. Ympäristöpalveluiden valmiusohje sisältää suunnitelmat erikseen biologisten ja kemiallisten tekijöiden sekä luonnononnettomuuksien aiheuttamiin tilanteisiin. Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on myös kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

Valmiuseläinlääkäri osallistuu yhteisesti koordinoituun eläintautivalmiusharjoitukseen.

6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Eläintautiepäilyissä Yliopistollinen eläinsairaala tai yksityiset eläinlääkärit ovat yhteydessä ympäristöpalveluiden eläinlääkäreihin, jotka ryhtyvät tarvittaessa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset) aluehallintoviraston ohjauksessa. Näytteenotossa käytetään tarvittaessa apuna Yliopistollisen eläinsairaalan henkilökuntaa ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki yksikön eläinlääkärit.

Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit toimivat ainoastaan virka-aikana. Virka-ajan ulkopuolella yliopistollinen eläinsairaala ilmoittaa eläintautiepäilyistä päivystävälle läänineläinlääkärille. Myös kaupungineläinlääkärin ja valmiuseläinlääkärinä toimivan valvontaeläinlääkärin yhteystiedot ovat eläinsairaalan, poliisin ja pelastuslaitoksen tiedossa osana ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa.

6.1.3 Zoonoosien valvonta

Zoonoosiepäilyistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon tai Ruokavirastoon maa- ja metsätalousministeriön asetuksen vastustettavista eläintaudeista ja niiden luokittelusta (843/2013) ja asetuksen eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta (1010/2013) mukaisesti. Välittömästi muille terveystoimialan ilmoitettavista zoonooseista ilmoitetaan virka-aikana Helsingin kaupungin epidemiologiseen toimintaan viimeistään seuraavana arkipäivänä. Toimenpiteissä

ja näytteenotossa noudatetaan keskusvirastojen ja maa- ja metsätalousministeriön antamia ohjeita ja säädöksiä.

Tavallisimmin zoonoosiepäilyn Helsingissä aiheuttaa tapaus, jossa ihmistä puree ulkomailta, yleisimmin Baltian maista, tuotu koira. Kun ympäristöpalveluiden tietoon tulee purematapaus, jossa ihmistä pureella eläimellä epäillään olevan raivotautia tai eläimen rokotustilanne on epäselvä, lähdetään ensisijaisesti tarkastamaan eläimen rokotustiedot viivytyksettä eläimen omistajalta ja tehdään eläimen kliininen tarkastus. Jos kyse on kliinisestä rabiesepäilystä, eläin lopetetaan läänineläinlääkäriin päätöksellä ja lähetetään tutkittavaksi Ruokavirastoon. Vuosittain on selvittävänä vain muutama zoonoosiepäily. Menettelyitä arvioidaan aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa uudelleen vuonna 2020, sillä Ruokaviraston näytteenotossa Venäjältä tuoduista katukoirista vain puolella oli raivotautivasta-aineita, vaikka ne kaikki oli asiakirjojen mukaan rokotettu asianmukaisesti. Kunnossa olevien rokotustietojen perusteella ei siis voida luotettavasti sulkea pois raivotaudin mahdollisuutta.

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa on lintuinfluenssan varalta suppea valmiusvarasto, jossa on näytteenottotarvikkeita ja henkilösuojaimia.

Epidemiologinen toiminta toimittaa ympäristöpalveluille säännöllisesti tiedoksi kaupungin tartuntatautilastot.

6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat

Helsingissä valvotaan kolmen tuotantoeläintilan terveysohjelmien toteutumista eläintautilainsäädännön mukaisesti. Helsingissä on yksi lypsykarjatala (Viikin opetus- ja tutkimustila) sekä kaksi pienempää, Helsingin kaupungin omistuksessa olevaa eläintilaa, Haltialan ja Fallkullan kotieläintilat.

Vapaaehtoista maedi-visna -valvontaa suoritetaan kahdella lammas- ja vuohitilalla (Haltiala ja Fallkulla). Terveysluokkaan 1 kuuluvilla lammastiloilla (Haltiala ja Fallkulla) maedi-visna -näytteenotto- ja tarkastustiheys on kolmen vuoden välein. Valvontaeläinlääkäriin apuna verinäytteenotossa on ollut yliopistollisen eläinsairaalan eläinlääkäri ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Tilakäyntien tiheyttä ja käyntien toteutumista seurataan vuositasolla. Vapaaehtoista scrapie-valvontaa ei enää suoriteta, sillä Suomi sai Euroopan komission asetuksella mitättömän riskin statuksen scrapien suhteen syyskuussa 2016.

Helsingin alueella on siipikarjaa kahdella kotieläintilalla. Helsingin kaupungin ympäristöpalveluilla on lisäksi tiedossa kymmenkunta pienimuotoista kanojen pitopaikkaa ja joitakin kesäkanojen pitopaikkoja. Kanamunia ei kuitenkaan toimiteta myyntiin, joten pitopaikat eivät kuulu salmonellavalvontaan. Helsingin alueella ei ole nautojen kotiteurastustoimintaa.

Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä terveysvalvontaohjelmien toteuttamisessa ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin läänineläinlääkärien ohjeiden mukaisesti.

6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kahdella kolmesta helsinkiläisestä nautatilasta on terveydenhuoltosopimus. Yksi tiloista on pienimuotoinen kotieläintila, joka ei toiminnan laadun vuoksi tarvitse terveydenhuoltosopimusta. Kaupungineläinlääkärin kanssa solmittuja terveydenhuoltosopimuksia ei ole yhtään. Helsingissä ei ole yhtään päätoimista siipikarjatilaa eikä sikalaa.

6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Helsingin alueella ei sijaitse tällä hetkellä yhtään rekisteröityä vesiviljelylaitosta.

6.1.7 Kyyhkyslakat

Helsingin alueella toimii kaksi kyyhkyslakkaa. Kyyhkyseläimet eivät kuitenkaan käy kilpailuissa tai näyttelyissä, joten niillä ei ole rokotusvelvollisuutta newcastlentautia vastaan.

6.1.8 Muu tautiseuranta

Eläintautivalvonta Helsingissä sisältää myös eläintapahtumissa vierailevien, muualta tulevien eläinten tautivapauden tarkistamisen aluehallintoviraston määräämässä laajuudessa.

Ruokaviraston ylläpitämän pitopaikkarekisterin mukaan eri puolilla Helsinkiä on 44 mehiläispesää. 16 tarhaajaa on tehnyt alkutuotantoilmoituksen. Mehiläistarhojen tautikartoituksia tehdään tarkastamalla ja näytteenotoin Ruokaviraston ja aluehallintoviraston määräyksestä sekä lainsäädännön sitä erikseen edellyttäessä.

6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Helsingissä ei ole eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä valvontakohteita.

6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläinperäisten sivutuotteiden valvonta on osa eläintautien ennaltaehkäisyä sekä mahdollisten epidemioiden rajoittamista. Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti. Aluehallintovirastot vastaavat alueillaan valvonnan ohjaus- ja koordinoitavista.

Eläinperäisten sivutuotteiden asianmukaista erottamista, keräämistä, luokittelua sekä lähettämistä joko käsiteltäviksi tai tuhottaviksi valvotaan elintarvikehuoneistoissa osana elintarvikelain mukaista valvontaa. Lisäksi ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat kolmea Helsingissä sijaitsevaa

sivutuotteiden välivarastointiin tarkoitettua laitosta sekä joitakin tutkimuslaitoksia, jotka tuovat maahan sivutuotteita tutkimustarkoituksiin.

Eläinperäisten sivutuotteiden valvontaan kuuluu myös haaskailmoitusten vastaanottaminen ja käsittely sekä helsinkiläisillä eläintiloilla ja talleilla itsestään kuolleiden tai lopetettujen eläinten asianmukaisen hävittämisen valvonta. Haaskailmoituksia ei käytännössä ole tullut. Helsingin muutamat eläintilat huolehtivat sivutuotteidensa hävittämisestä lainsäädännön vaatimalla tavalla eikä sivutuotteita haudata. Lemmikkieläinten hautaamista varten on osoitettu oma hautausmaa. Havaittaessa puutteita tai laiminlyönnejä sivutuotteiden hävittämisessä, ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.1.11 Eläinkuljetukset

Ruokavirasto tai aluehallintovirasto voivat tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäriin tarkastamaan eläinkuljetuksia. Muutoinkin kunnaneläinlääkärillä on, epäillessään eläimiä kuljetettavan lainvastaisesti, oikeus tehdä tarkastus ja tarkastaa kuljetettavat eläimet, kuljetuskalusto ja vaadittavat asiakirjat.

6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta

Vientiin ja tuontiin liittyen annetaan paljon ennaltaehkäisevää neuvontaa ja ohjeistusta eläintautilainsäädännön soveltamisessa. Lisäksi suoritetaan erilaisia tarkastuksia sekä myönnetään terveystodistuksia eläinten vientiä varten.

Hevosten sisämarkkinavientiin liittyviä tarkastuksia tehdään vuosittain 15–20 kappaletta. Suurin osa tarkastuksista kohdistuu yksittäisiin hevosiin, mutta suurten hevostapahtumien yhteydessä yhdellä tarkastuksella tarkastetaan hevosia ja laaditaan todistuksia 10–100 kappaletta. Suurimpia vuosittaisia hevosten vientiin liittyviä tapahtumia Helsingissä ovat Helsinki International Horse Show ja Apassionata. Lisäksi Sirkus Finlandialle laaditaan vuosittain 5-20 todistusta. Käytännössä suurimpiin hevostapahtumiin liittyvät vientitarkastukset vievät kokonaisen työpäivän. Myös helsinkiläiset lemmikkieläimet matkustavat ulkomaille runsaasti. Lemmikkieläinten kolmansiin maihin vientiä varten vaadittavia todistuksia kirjoitetaan vuosittain 120–160 kappaletta.

Helsingissä toimii muutamia lemmikkilintujen kaupalliseksi maahantuojaksi rekisteröityneitä toimijoita. Maahantuoja on itse velvollinen tarkastamaan jokaisen tuontierän. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit suorittavat maahantuontierille pistokokein tarkastuksia. Tuontitarkastukset kohdistetaan isoihin, useiden satojen lintujen kaupallisiin maahantuonteihin.

Elintarvikehuoneistoihin maahantuotujen elävien rapujen osalta ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat tuontiluvassa määrättyjen ehtojen toteutumista. Rapujen maahantuontiin on vuosittain myönnetty Ruokavirastosta tuontilupa muutamalle kala-alan laitokselle.

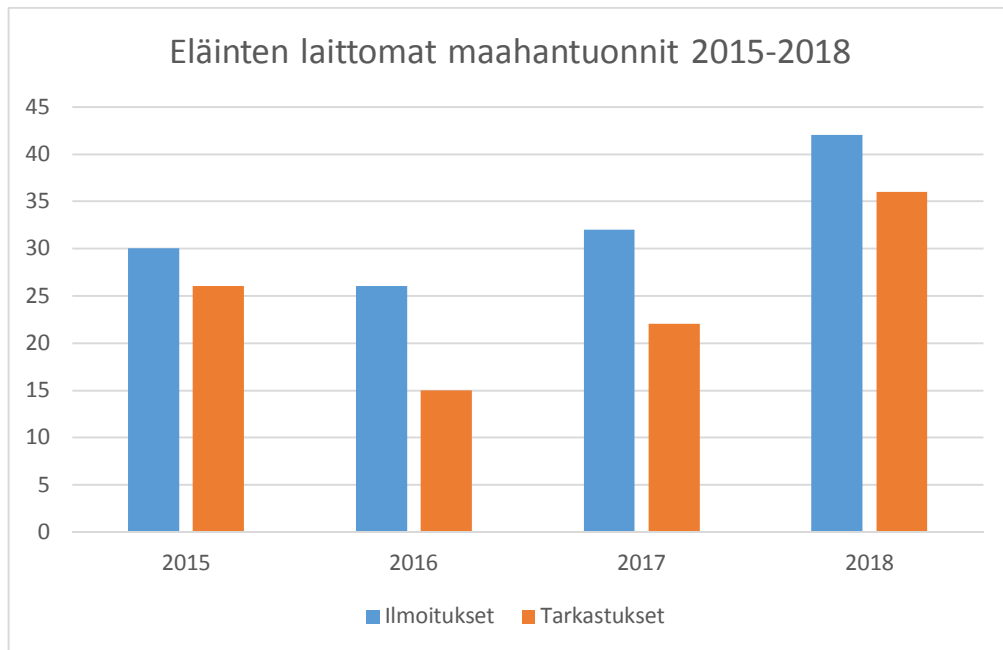
Tarkastus- ja todistusmäärien voidaan olettaa ihmisten lisääntyneen muuton ja matkailun vuoksi kasvavan tulevina vuosina.

Helsingissä käy ilmi vuosittain useita tapauksia, joissa koira, kissa tai hevonen on tuotu Suomeen vastoin maahantuontilainsäädännön vaatimuksia. Suurin osa tapauksista liittyy Virosta ja muista Baltian maista ilman asianmukaista lemmikkieläinpassia, tunnistusmerkintää tai rabiesrokotusta tuotuihin koiriin. Tapaukset tulevat ympäristöpalveluiden tietoon pääsääntöisesti yksityisten eläinlääkäriasemien eläinlääkäreiden ilmoituksina, mutta myös eläimen uuden omistajan ilmoituksena oston jälkeen heränneestä epäilystä, ettei eläimen maahantuonut henkilö ole noudattanut vaatimuksia. Ympäristöpalveluissa harkitaan ilmoituksen jälkeen, onko perustetta tarkastaa eläin ja sen asiakirjat. Tarkastuksia tehdään vuosittain noin 30 kpl (Kuva 1). Tarkastusten perusteella eläimet voidaan määrätä eristykseen tuontiehtojen täydentämisen ajaksi, palautettavaksi lähtömaahan tai lopetettavaksi. Lähes kaikki tarkastukset johtavat hallintopäätökseen. EU:n sisäiset eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät hallintopäätökset tekee aluehallintovirasto ja kolmansista maista laittomasti maahan tulleiden eläinten osalta päätökset tekee Ruokavirasto. Päätökset toimitetaan tiedoksi ympäristöpalveluihin. Mikäli eläimelle on päätöksessä edellytetty toimenpiteitä, kuten raivotautirokotus tai ekinokokkoosihäätö, todennetaan päätöksen noudattaminen tarkastuksella ympäristöpalveluissa. Tapauksiin voi liittyä yhteistyötä terveydenhuollon viranomaisten kanssa, jos on epäilty eläimen kantavan ihmiseen tarttuvaa tautia eli zoonoosia.

Alueen rekisteröityneet toimijat ja arvio tarkastusmääristä on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Alueen rekisteröityneet toimijat ja arvio tarkastusmääristä.

	Elävät eläimet	Sukusolut	Sivutuotteet	Valvonnasta/tarkastuksista vastaava eläinlääkäri (virkanimike)
Viejäksi rekisteröityneitä toimijoita	Vesiviljelylaitokset 2	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Tuojaksi rekisteröityneitä toimijoita	Koirat ja kissat 11 Koristekalat 2 Siat 2 Muut linnut 2	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Kanavoituja eriä vastaanottavia laitoksia	0	0	0	
Laittoman tuonnin tarkastuksia/vuosi (arvio perustuen aiempien vuosien tarkastusmääriin)	30	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Vientitodistusten lkm/vuosi (arvio perustuen aiempien vuosien myönnettyjen todistusten määriin)	120 - 160	0	0	Valvontaeläinlääkäri

Kuva 1. Eläntautien vastustamiseen liittyvien ilmoitusten ja tarkastusten määrät 2015–2018.

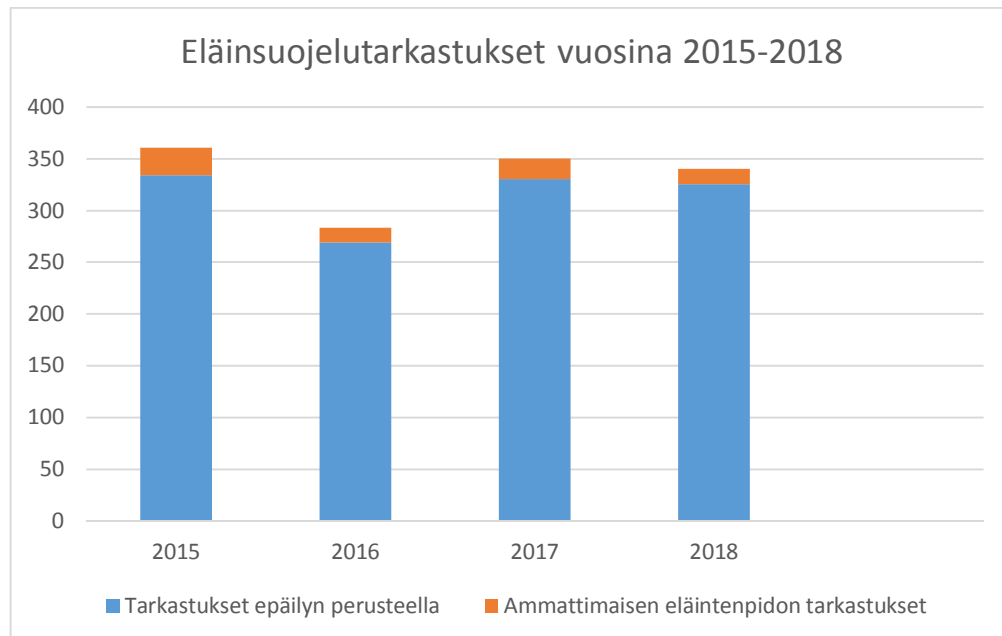
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Helsingissä eläinten hyvinvointia valvovat eläinsuojelulain (247/1996) nojalla valvontaeläinlääkärit sekä poliisi. Valvonnan tarkoituksena on neuvonnan, opastamisen ja tarkastusten avulla parantaa helsinkiläisten eläinten hyvinvointia ja edistää niiden hyvää kohtelua.

Eläinten hyvinvoinnin valvonta koostuu epäilyyn perustuvista tarkastuksista sekä ammattimaisen eläintenpidon kohteiden suunnitelmallisista vuosittaisista tarkastuksista. Lisäksi kunnaneläinlääkäri valvoo eläinten kuljetusta kunnan alueella eläinten kuljetuksesta annetun lain ja asetuksen perusteella ja tekee tarkastuksen, jos on aihetta epäillä eläinsuojelusäädösten rikkomuksia. Tarvittaessa myös ammattimaisen eläintenpidon kohteisiin tehdään tarkastuksia epäillyn eläinsuojeluongelman perusteella.

Mikäli täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä havaitaan EU-tukia saavien eläintilojen perustarkastuksissa, ilmoitetaan siitä viipymättä aluehallintovirastoon. Helsingissä tämä tarkoittaa käytännössä yhtä maidontuotantotilaa.

Kuvassa 2 on esitetty eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2015–2018.

Kuva 2. Eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2015–2018.

6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Suurin osa eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuksista tehdään ilmoitusten perusteella yksityisten ihmisten koteihin. Ilmoituksia eläinten huonosta hoidosta tai kohtelusta vastaanotetaan yksityisiltä ihmisiltä, taloyhtiöiden isännöitsijöiltä, poliisilta, sosiaaliviranomaisilta ja eläinsuojeluyhdistysten vapaaehtoisvalvojilta.

Ihmisiin tai muihin eläimiin aggressiivisesti suhtautuviin koiriin liittyvät yhteydenotot ovat lisääntyneet viime vuosina. Yhdessä sovittun käytännön mukaisesti ilmoitukset aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista ohjataan suoraan Helsingin poliisille. Poliisi pyytää eläinlääkäreitä kuitenkin usein suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen koiran pitopaikassa.

Eläinsuojelulain mukaan viranomaisella on velvollisuus tarkastaa asia, jos eläinsuojelullista epäkohtaa epäillään, mutta lievemmissä tapauksissa mahdollisia epäkohtia on pyritty korjaamaan puhelinneuvonnan avulla. Eläinsuojelutapausten vireille oton kriteereitä on kehitetty ja käytössä on kiireellisyysluokitus, jonka mukaan tarkastukset tehdään kiireellisimmissä tapauksissa viimeistään seuraavana arkipäivänä ja muissa tapauksissa kahden tai neljän viikon sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta.

Suurin osa saapuneista valituksista pystytään hoitamaan tarkastuksin. Työsuojelullisista syistä yksityisasuntoihin ei tehdä eläinsuojelutarkastuksia yksin. Hankalien kohteiden tarkastukset hoidetaan tarvittaessa kahden eläinlääkärin yhteistarkastuksena tai poliisin kanssa, ja muilla tarkastuksilla on eläinlääkärin mukana tutkimusavustaja.

Ilmoitusten perusteella tehdään noin 300–350 yksityisen eläintenpidon tarkastusta vuodessa (Kuva 2). Yhden valvontaeläinlääkärin lisäresurssin myötä tarkastusmääriä pystytään jonkin verran nostamaan.

6.2.2 Luvan- ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallisen eläinten hyvinvoinnin valvonnan kohteita Helsingissä ovat sirkukset, pysyvät ja kiertävät eläinnäyttelyt sekä ammattimaiset tai muuten laajamittaisen toiminnan harjoittajat. Luvan- tai ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi on eläinsuojeluasetuksessa määritelty seura- ja harraste-eläinten säännöllinen kaupanpitiäminen, suuren koira- tai kissakennelin pitäminen, koirien tai kissojen hoitolatoiminta, ravi- ja ratsuhevosten hoitaminen, kouluttaminen ja käsittely (vähintään kuusi täysikasvuista eläintä) sekä muu vastaava toiminta. Uusia suunnitelmallisesti valvottuja kohteita ovat eläinten ammattimaista välitystä harjoittavat toimijat, esimerkiksi koiria ulkomailta Suomeen välittävät yhdistykset. Näitä toimijoita on rekisteröitynyt Helsingin alueelle arviolta kymmenkunta (Taulukko 1). Talleilla hevoseläinten mukana kulkevien asiakirjojen valvontaa pyritään tehostamaan.

Lisäksi eläinten hyvinvointia valvotaan erilaisissa eläintapahtumissa kuten Apassionata, PetExpo, Eläinystäväni-tapahtuma sekä sirkuksissa, eläinkilpailuissa ja -näyttelyissä. Näitä tapahtumia on Helsingissä vuosittain 10–20. Vuosien 2015–2018 aikana suunnitelmallisia eläintenpidon tarkastuksia on tehty noin 15–30 kpl vuodessa (Taulukko 2). Vuosien 2020–2024 aikana suunnitelmallisia tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti ja tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella (Taulukko 3). Tallit ja eläinkaupat tarkastetaan 1-3 vuoden välein kohteen toiminnasta riippuen. Lisäksi tarkastuksia pyritään tehostamaan ja kohdentamaan aiempaa projektiluontoisemmin.

Läänineläinlääkäri vastaa eläinsuojelulain mukaisesta valvonnasta eläintarhoissa (Korkeasaaren eläintarha, Tropicario, Sealife).

Taulukko 2

Ammattimaisen tai muuten laajamittaisen eläintenpidon valvontakohteet Helsingissä vuonna 2020. Tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella. Riskiluokitus on esitetty taulukossa 2.

	Kohteiden lukumäärä	Arvioitu tarkastusten lukumäärä (kpl/v)
Eläinkaupat	10	5
Eläinhoitolat	8	4
Hevostallit	17	8
Kennelit ja kasvattajat	4	2
Yhteensä	39	19

Taulukko 3

Riskiluokitus ilmoituksenvaraisen eläintenpidon kohteille. Kokonaisarvosana annetaan yleisimmän arvosanan mukaan, ellei erityistä syytä tiheimmälle tarkastusvälille ilmene.

	hyvä	kohtalainen	huono
Olosuhteet			
Eläinten pitopaikan kunto	Pitopaikan rakenteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, hyvin puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat eläimille sopivia ja kunnossapidosta huolehditaan.	Pitopaikan rakenteet ovat kuluneita, mutta vielä eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, kohtalaisesti puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat hyväksyttävissä ja ne korjataan tarvittaessa.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten pitopaikan puhtaus	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan päivittäin ja tarvittaessa useammin, eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan ja eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Pitopaikan soveltuvuus siellä pidettävälle lajille	Eläimillä on hyvin tilaa. Eläinten käytettävissä on lajille sopivat makuupaikka ja virikkeet. /Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana, aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Ulkotarhassa on riittävä säänsuoja./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva vesiallas./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva muu tarvittava oleskelupaikka.	Eläimillä on riittävästi tilaa. Eläinten käytettävissä on asianmukainen makuupaikka ja virikkeitä. /Ulkotarha on turvallinen ja ainakin osa siitä pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyväksyttävissä kunnossa. Eläimet on mahdollista ottaa sisälle huonolla säällä./Eläimillä on käytössä soveltuva vesiallas./Eläimillä on käytössään lajille tyyppilinen muu tarvittava oleskelupaikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Sairaiden eläinten hoito- ja eristysmahdollisuudet	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan asianmukaisesti ja niiden hoitamiseen on käytettävissä soveltuva rauhallinen tila. Synnyttävillä ja poikasia hoitaville eläimille on oma, rauhallinen tila.	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on järjestettävissä tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan tilanteen mukaan sopivissa tiloissa. Synnyttävillä eläimillä on mahdollisuus löytää rauhallinen paikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten hoito	Eläimet tarkastetaan vähintään kerran päivässä	Eläimet tarkastetaan joka päivä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.

Eläinten puhtaus	Eläimet ovat puhtaita ja hyvin hoidetun näköisiä.	Eläimet ovat lähes puhtaita ja keuhkohoidosta on huolehdittu.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ruuan ja juoman riittävyys	Eläimet saavat sopivan määrän lajille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on vapaasti vettä. Ruokinta- ja juottolaitteistojen toimivuus tarkastetaan päivittäin. Ruoka ja juomavesi pysyvät puhtaina.	Eläimet saavat riittävästi niille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on päivittäin riittävästi vettä. Ruokinta- ja juottolaitteistojen toimivuus tarkastetaan tarvittaessa. Ruoka ja juomavesi pidetään puhtaina.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Henkilökunnan riittävyys	Pitopaikan ja eläinten hoidosta huolehtii eläinmäärään nähden hyvin jaksava määrä motivoitunutta henkilökuntaa.	Eläimet hoidetaan pitopaikassa pidettävään eläinmäärään nähden henkilökunnan jaksamisen ja motivaation rajoilla.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Henkilökunnan osaaminen ja asiantuntemus	Eläimistä vastuussa oleva henkilö tuntee eläinlajiensa luontaiset käyttäytymistarpeet ja huolehtii niiden täyttymisestä. Tarvittaessa hän ohjeistaa muun henkilökunnan tarkkailemaan ja hoitamaan eläimet asianmukaisesti. Eläimiä käsitellään hyvin.	Eläimiä hoitavat henkilöt tuntevat hoitamiensa eläinlajien käyttäytymistarpeita ja osaavat eläinten perushoidon. Eläinten käsittelyssä voidaan joutua antamaan neuvoja.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Asianmukainen lääkityskirjanpito	Eläinten lääkityksistä ja varoajoista pidetään kirjaa.	Lääkityskirjanpito ei ole kirjallisena.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ajantasainen eläinluettelo	Paikalla olevista eläimistä on luettelo. Mahdolliset eläinten tunnistusasiakirjat ovat saatavilla. Kuolleiden eläinten lukumäärästä pidetään kirjaa.	Pitopaikassa on saatavilla eläinluetteloksi soveltuvat tiedot eläimistä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Muu: näitä voidaan käyttää tarvittaessa perusteena nostaa tai laskea taulukon mukaan määräytynyttä tarkastustiheyttä			
	Pitopaikassa käy säännöllisesti eläinlääkäri terveydenhuollon/muun vastaavan merkeissä.	Annetaan neuvoja tai on annettu määräyksiä tai kieltoja, jotka on tarkastettu uusintatarkastuksella ja korjattu.	
	Pitopaikan eläintiloissa käy asiakkaita säännöllisesti.		
Eläinten lukumäärä	<10	>20	
Tarkastustiheys	5 vuoden välein	1 vuoden välein	hallinnolliset pakkokeinot

6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet

Eläinsuojelulain perusteella tehdyssä tarkastuksessa annetaan tarvittaessa neuvoja, kieltoja tai määräyksiä, tai ryhdytään kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Neuvontaa käytetään eläinten pidossa havaittujen vähäisten epäkohtien poistamiseen silloin kun eläinsuojelusäädöksiä ei ole vielä rikottu. Tällöin eläimen omistajaa opastetaan eläinten elinympäristön, olosuhteiden tai hoidon kohentamiseen.

Jos eläinten omistaja rikkoo eläinsuojelusäädöksiä, eläinten tilat, hoito ja olosuhteet pyritään saattamaan eläinsuojelusäädösten määrittämälle vähimmäistasolle kieltojen ja määräysten avulla. Määräystä annettaessa asetetaan määräaika, jonka päättymisen jälkeen havaittu epäkohta on korjattava. Määräajan kuluttua tehdään uusintatarkastus määräyksen noudattamisen varmistamiseksi. Jos eläinsuojelusäädösten rikkomukset ovat niin vakavia, että ne välittömästi uhkaavat eläimen hyvinvointia, voidaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa hoidon hankkiminen eläimelle muualta, eläimen uudelleensijoitus tai eläimen lopetus.

Toimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla ovat pysyneet keskimäärin aiempien vuosien tasolla, eikä suuria muutoksia tehtyjen toimenpiteiden suhteellisissa osuuksissa ole tapahtunut. Tarkastuksia, joilla ei todeta huomautettavaa, on alle kolmasosa kaikista tarkastuksista, kun taas eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisiin toimenpiteisiin joudutaan ryhtymään noin puolessa tapauksista. Kieltoja ja määräyksiä tai kiiretoimenpiteitä vaativat tapaukset ovat aikaisempaa moniongelmaisempia ja työlämpiä selvittää. Useista tapauksista tehdään lisäksi esitutkintapyyntö poliisille.

7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta

Helsingillä on sopimus Helsingin yliopistollisen eläinsairaalan kanssa eläinlääkintähuoltolain mukaisten peruseläinlääkäripalveluiden järjestämisestä sekä hyöty- että lemmikkieläimille. Yliopistollisessa eläinsairaalassa on pieneläinsairaala, hevossairaala ja Saaren yksikössä tuotantoeläinsairaala. Käytännössä eläinsairaalan vastuulla on erityisesti päivystysaikaisten palveluiden järjestäminen kaikille kotieläimille.

Yliopistollinen eläinsairaala neuvoo lemmikinomistajia puhelimitse eläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa virka-aikana sekä päivystysaikana. Eläintenpitoon, eläinten hyvinvointiin sekä tarttuviin eläintauteihin liittyvää puhelinneuvontaa tarjoavat virka-aikana valvontaeläinlääkärit.

8 Laatu

8.1 Valitusten käsittely

Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa tehtyyn sopimukseen eläinlääkintähuoltopalveluista sisältyy velvoite, jonka mukaan eläinsairaalan on vähintään kolmen vuoden välein tehtävä asiakaspalvelukysely. Myös sopimuksessa löytöeläintoiminnan järjestämisestä on kohta asiakaspalautteen käsittelystä. Helsingin kaupungilla ei ole erillisiä vastuu- ym. vakuutuksia koska eläinlääkintäpalvelut ostetaan Yliopistolliselta eläinsairaalta. Myös löytöeläintoimintaa koskevassa sopimuksessa on asiakaspalautteiden käsittely huomioitu ja ne käydään läpi vuosittaisissa palaverissa.

Ympäristöpalvelun toimintaa koskeviin palautteisiin ja kysymyksiin vastataan joko suoraan asiakkaalle tai kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä. Asiakaspalautteessa esille tulleiden kehittämistarpeiden sekä mahdollisten valitusten perusteella ryhdytään tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin toiminnan kehittämiseksi.

9 Seuranta ja raportointi

9.1 Seuranta

Eläinsuojelulain nojalla annettuja kieltoja ja määräyksiä valvotaan pääasiassa uusintatarkastuksin. Osassa tapauksia seuranta voidaan toteuttaa esimerkiksi asiakkaan toimittaman eläinlääkäritositteen muodossa eikä uusintatarkastusta näin ollen tarvita. Uusintatarkastustarve on seurattavissa Tarkastaja-järjestelmässä, jonne kaikki suoritteet kirjataan.

9.2 Raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan suunnitelmaa seuraavana kalenterivuonna maaliskuun loppuun mennessä ja toteuma esitellään kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle. Toteutumisen arvioinnissa arvioidaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista tarkastusten määrän, käytettävissä olleiden resurssien ja eläintautilain nojalla suoritettujen toimenpiteiden osalta. Samassa yhteydessä arvioidaan myös tulevaisuuden kehityssuuntia ja arviointia tullaan hyödyntämään tulevien valvontasuunnitelmien laatimisessa.

Lisäksi ympäristö- ja lupajaostolle valmistellaan vuosittain yhteenvedot eläinlääkintähuoltolain mukaisista palveluista sekä löytöeläinten hoidosta. Yliopistollinen eläinsairaala toimittaa eläinlääkintähuoltolain mukaisia palveluita koskevaa raporttia varten vuosittain yksityiskohtaiset tiedot hoitamistaan potilaista kunnittain. Toteutumisen arviointi toimitetaan tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2020

Helsingin kaupungin eläinlääkintähuollon painopisteet ovat eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2015–2020 mukaisia. Painopisteiksi vuodelle 2020 on valittu:

1. Helsingin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tehtäväjako uudistetaan. Tavoitteena on muuttaa yhden valvontaeläinlääkärin virka johtavaksi valvontaeläinlääkäriksi, jonka tehtävänä on koordinoida toiminnan kehittämistä ja yhtenäistämistä. Yhtenäistämällä toimintatapoja ja jakamalla vastuualueita eläinlääkäreiden kesken aiempaa selkeämmin eri alueiden asiantuntemusta pystytään lisäämään ja toiminta tehostuu. Lisäksi koulutusta pystytään kohdistamaan paremmin esimerkiksi lintujen vientiin ja tuotiin sekä lintujen ja muiden eksoottisten eläinten hyvinvoinnin valvontaan.
2. Yhteistyötä muiden kuntien valvontaeläinlääkäreiden kanssa tiivistetään ja kehitetään edelleen erityisesti pitkäaikaisten ja laajojen eläinsuojelutapausten käsittelyssä. Lisäksi toimintatapoja pyritään yhtenäistämään.
3. Eläinsuojeluvalvonnan suunnitelmalliset kohteet riskiluokitellaan aiempaa yksityiskohtaisemmin tarkastustiheyden arvioimista varten. Riskiluokituksen perusteella kohteiden valvonta tehostuu ja osa valvonnasta pyritään toteuttamaan projektiluontoisesti tulevina vuosina.
4. Valmiuseläinlääkäri osallistuu yhteisesti koordinoituun eläintautivalmiusharjoitukseen. Eläintautivalmiutta pidetään yllä erityisesti afrikkalaisen sikaruton ja lintuinfluenssan osalta.

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	3
Sikatilat	0
Lammas- ja vuohitilat	2
Hevostilat	17
Siipikarjatilat	3
Vesiviljelylaitokset	0
Tukistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	0
Mehiläistarhat	8
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien lukumäärästä	90 000

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveydenhuoltosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	2
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	66%
Siat	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)	0 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	0 htv

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

a. Terveysvalvonta	
Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	0
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	0
Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellavalvonta	0
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-Visna / CAE	2
Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma	0
Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	0
b. Muu eläinten terveyden valvonta	280 (vientitarkastukset, eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät tarkastukset)
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	1 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	5
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	-
Haaskatoiminnan valvonta	
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	-
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,1 htv

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit ja kasvattajat	4
Hevostallit	17
Riistanhoidolliset tarhat	0
Lihan, munien tai siitospeläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	10
Eläinlaitokset	8
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	370
c. Muu eläinten valvonnan resurssitarve	18 (muut ilmoituksen varaiset kohteet)
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	2,5 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	Htv
Eläinlääkäripalvelut	-
Eläinten terveyden valvonta	0,4
Sivutuotevalvonta	0,1
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	2,5
Elintarvikevalvonta	2,7
Muut tehtävät	0,3 (esimiestehtävät)
Eläinlääkärit yhteensä	6
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	- lkm
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläintenhoitaja / avustaja	-
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	-
Muut tehtävät	0,2
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0,2 htv
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus)	
Ostopalveluiden laajuus ja laatu:	
Eläinlääkintähuolto- ja eläinlääkintäpalvelut ostetaan kokonaisuudessaan Yliopistolliselta eläinsairaualta.	